

NÄKÖALA

TŠEKKIIN

Suomi-Tšekki-seura ry:n julkaisu

2/2009

SUOMI-TŠEKKI- SEURA RY

SUOMI-TŠEKKI-SEURA RY

Rapakivenkuja 3
00710 HELSINKI
Puh. ja fax: (09) 389 5339
Kotisivut: www.suomi-tsekki-seura.fi
Sähköposti: info@suomi-tsekki-seura.fi
Seuran tilinumero:
Nordea 132330-109472
Jäsenmaksu vuonna 2009:
EUR 20,00

NÄKÖALA TŠEKKIIN

Näköala Tšekkiin on Suomi-Tšekki-seura ry:n virallinen jäsenlehti, joka ilmestyy 1-2 kertaa vuodessa ja postitetaan kaikille seuran jäsenille ja yhteistyökumppaneille.

Julkaisija:

Suomi-Tšekki-seura ry

Päätoimittaja:

Heikki Larmola
larmolahe@hotmail.com

Lehden toimituskunta:

Jari Aula, Heikki Larmola ja Sirpa Seppälä

Lehteen kirjoittaneet vastaavat kaikki omista kirjoituksistaan.

Kannen kuvateksti:

Frydek-Místekin kaupunkisilhuettia.

Kuva: Satu Pitkänen

Takakannen kuvateksti: Olomoucin Pyhän kolminaisuuden

ruttopylväs (UNESCO:n maailmanperintökohde)

Kuva: Satu Pitkänen

Takakannen lieve: Kroměřížin Kukkatarha ja rotunda

Kuva: Nina Faconová

ISSN: 1459-420X

Painopaikka: Näkövammaisten Keskusliiton kirjapaino

SISÄLTÖ

Puheenjohtajan palsta	
Blanka Lemmetyinen	3
Kokouskutsu	4
Euroopan Unionin yksinäinen, presidentti Václav Klaus	
Heikki Larmola	5
Presidentti klausilta uusi ilmastomuutosvastainen kirja	
Jari Aula	7
Benešin dekreetit	
Heikki Larmola	7
Toimeentulo Tšekissä ja Suomessa	
Raija Sailas	9
Kroměříž – silmiä hivelevää kauneutta ja aitoa	
määriläistä tunnelmaa	
Sirpa Seppälä	11
Suomi-Tšekki-seura Urquellin vieraana	
Sirpa Seppälä	14
Suomalainen rock-musiikki Tšekkinuorten innoittajana	
Sirpa Seppälä	16
Mikä ei tapa se vahvistaa	
Jari Aula	17
Tulvista toipunut Prahan eläintarha tarjoaa ohjelmaa	
jokaiselle vauvasta vaariin	
Sirpa Seppälä	18
Tšekkoslovakian samettivallankumous 1989	
Heikki Larmola	20
Tšekin kielen opiskelu innostaa ja tuottaa tulosta	
Sirpa Seppälä	28
Kaurismäkeä pian Prahassa	
Jari Aula	30

"Samettivallankumouksen" juhlintaa Prahassa
17.11.2009.

Puheenjohtajan palsta

Hyvät lukijat!

Suomi-Tšekki-seuran vuosikokous helmikuussa valitsi uuden hallituksen, jossa jatkaa suurin osa edellisen hallituksen jäsenistä. Hallituksen jäsenmäärä on kuitenkin jonkin verran pienentynyt entisestään. Lisäksi Näköala Tšekkiin-lehden päätoimittajamme **Jari Aula** on väliaikaisesti jättänyt tehtävänsä, sillä hän on syksystä lähtien vuoden verran Tšekissä opiskeluvapaalla. Päätoimittajan tehtävät siksi ajaksi on ystävällisesti ottanut hoidettavakseen seuran varapuheenjohtaja **Heikki Larmola**. Seuran hallitus on kiitollinen siitä, että Aulan sijaiseksi saatiin tunnollinen henkilö ja lehden ilmestyminen on näin ollen turvattu jatkossakin.

Suomi-Tšekki-seura on aloittanut syksyn toimintansa perinteisesti tšekin kielen kurssilla, jossa opiskelijat jatkavat kieliopiskelua viime kevään kurssien pohjalta. Tšekin kielen opetus on näkyvimpiä seuran toimintoja. Suomi-Tšekki-seura on yksi harvoista paikoista, missä tšekin kielen harrastajat voivat opiskella sitä. Kiinnostus tšekin kieltä kohtaan on pysynyt vakaana, opiskelijat ovat sekä seuran jäseniä että seuran ulkopuolelta ja myös muutamia etäopiskelijoita on.

Tänä syksynä Tšekin tasavalta muistelee 20 vuotta takaisia historiallisia tapahtumia Euroopassa ja siinä yhteydessä myös ns. samettivallankumousta 17.11.1989 silloisessa Tšekkosloveniassa. Suomi-Tšekki-seura järjesti tämän tapahtuman johdosta jäsentilaisuuden Tšekin suurlähetystön tiloissa marraskuussa, juuri samettivallankumouksen vuosipäivän aattona. Seuramme varapuheenjohtaja, valtiotieteiden tohtori, historioitsija Heikki Larmola alusti tilaisuudessa Tšekkoslovakian ja koko Euroopan poliittisesta tilanteesta, joka johti mullistaviin muutoksiin entisissä sosialistisissa maissa 20 vuotta sitten. Tämän jälkeen esitettiin seuran jäse-

nille dokumenttielokuva *Kansalainen Havel*, joka kertoo Tšekkoslovakian tunnetun toisinajattelijan noususta maan presidentiksi samettivallankumouksen jälkeen sekä hänen valinnasta Tšekin tasavallan ensimmäiseksi presidentiksi Tšekkoslovakian hajottua vuonna 1993. Elokuva on ainutlaatuinen, sillä se näyttää myös tapahtumia ja ihmissuhteita kulissien takana. Esityksen jälkeen kuulumme, mitä tapahtumat silloin näyttivät nuoren tšekkiläisen koululaisen silmin katsottuna ja miten asiaa käsiteltiin kouluissa. Keskustelussa sitten muutkin seuran jäsenet kertoivat omista kokemuksistaan ja muistelivat kyseisten tapahtumien ilmapiiriä.

Tšekin tasavallan suurlähetystössä vaihtui syksyllä kaupallinen neuvos. Suomen ja Tšekin välistä kauppaa on tullut hoitamaan toistamiseen suuri Suomen ystävä, **Jan Maruška**. Hän oli vaikuttanut Suomes- sa jo aikaisemmin viiden vuoden ajan ja nyt yhdeksän vuotta myöhemmin hän saapui uudestaan. Moni seuramme jäsen varmasti muistaakin hänet aikaisemmilta vuosilta.

Tammikuussa seura osallistuu jo perinteisesti Matkamessuille, jotka ovat seurallemme aina hyvä tilaisuus tehdä ystävämaamme tunnetuksi ja mainostaa sitä turistikohdeena. Messuilla jaetaan seuran lehtiä ja Tšekin esitteitä, vastataan kävijöiden kysymyksiin sekä kerrotaan seuramme toiminnasta.

Toivotan Suomi-Tšekki-seuran jäsenille ja kaikille Tšekin ystäville hyvää loppuvuotta ja onnea ja menestystä seuraavalle vuodelle!

Blanka Lemmetyinen

KOKOUSKUTSU

Suomi–Tšekki-seura ry:n sääntömääräinen vuosikokous 10.2.2010 klo 18.00
Kokouspaikka: Tšekin tasavallan suurlähetystö, Armfeltintie 14, 00150 Helsinki.

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 8 §:n määräämät asiat.

ASIALISTA

1. Kokouksen avaaminen sekä laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
2. Kokouksen puheenjohtajan valinta
3. Esityslistan hyväksyminen
4. Kokouksen sihteerin sekä kahden pöytäkirjantarkastajan ja kahden ääntenlaskijan valinta
5. Toimintakertomuksen, tilinpäätöksen ja tilintarkastajien lausunnon käsitteleminen
6. Päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle sekä muille tilivelvollisille
7. Toimintasuunnitelman, talousarvion ja vuoden 2011 jäsenmaksun suuruudesta päättäminen
8. Hallituksen jäsenten lukumäärästä päättäminen ja hallituksen jäsenten valinta
9. Kahden tilintarkastajan ja kahden varatilintarkastajan valinta
10. Muut asiat
11. Kokouksen päättäminen

Jan Žižkan patsas Vítkovin muistomerkillä Prahassa

Euroopan Unionin yksinäinen, presidentti Václav Klaus

Tätä kirjoittaessani 28. lokakuuta Tšekin Tasavalta viettää 91. itsenäisyyspäiväänsä. Maan korkein poliittinen johto presidentti Václav Klausin johdolla laskee aamulla seppeleen Vítkovin muistomerille Prahassa hussilaissotien voittoisan päällikön, kiveen veistetyn Jan Žižkan ratsun kavioiden juureen. Sen jälkeen Klaus ottaa Linnassa vastaan eri maiden Prahaan akkreditoidut suurlähettiläät, ja ylentää en jälkeen uudet kenraalit. Illalla presidentti tarjoaa Linnan Vladislavin salissa juhlapäivälliset, jolloin hän palkitsee kunniamerkeillä noin parikymmentä ansioitunutta kansalaista.

Mutta Tšekki viettää merkkipäiväänsä kaikkea muuta kuin suosittuna syntymäpäiväsankarina. Se on jäänyt yksin ainoaksi EU:n jäsenmaaksi, joka ei vielä ole ratifioinut Lissabonin sopimusta, jolla on määrä kehittää Unionista aiempaa uskottavampi kansainvälinen toimija.

Monet tšekit eivät katkerien historiallisten kokemustensa vuoksi halua kuulua mihinkään suurempaan kokonaisuuteen. Presidentti **Klaus** toimii heidän äänitorvena. Kun Tšekkoslovakiaakin jakautui, mitään suurempaa kokonaisuutta ei heidän mielestään enää tarvita. Monelle tšekille heidän oman valtionsa suvereenisuus on luovuttamaton itseisarvo. Luultavasti enemmistö kuitenkin kannatti EU:iin liittymistä. Tälle enemmistölle se merkitsi lopullista ”paluuta Eurooppaan” enemmän tai vähemmän itämaiseksi koetun neuvostokomennon jälkeen. Yli 40 vuotta kestänyt alistussuhde Neuvostoliittoon ja ennen kaikkea Prahan kevään murskaaminen elokuussa 1968 tekivät suuresta osasta tšekkejä puolaisten ja unkarilaisten tapaan venäläiskammoisia, rusefobeja, kun he alun perin olivat Neuvostoliiton länsinaapureista kaikkein venäläismyönteisimpiä. Siksi Tšekki liittyi myös NATO:on.

Tšekin hallitus ja parlamentin molemmat kamarit ovat jo ajat sitten hyväksyneet Lissabonin sopimuksen. Mutta presidentin allekirjoitus tarvitaan vielä, ja sitä ei ole saatu. Se pitäisi pian saada, jotta Lissabonin sopimus astuisi voimaan vuoden 2010 alussa, hyvissä ajoin ennen Britannian parlamenttivaaleja keväällä. Konservatiivit nimittäin melko varmasti voittavat ne ja muodostavat Lontooseen uuden hallituksen, joka varmaankin lupaustensa mukaisesti alistaisi Lissabonin sopimuksen kansanäänestykseen, vaikka Yhdistynyt kuningaskunta, UK (United Kingdom) on jo saanut sen perusoikeusasiakirjaan jo vaatimansa poikkeukset. Jos mahdollista vielä varmempaa kuin konservatiivien voitto, on, että EU-vastaiset brittiläiset äänestäjät hylkäisivät Lissabonin sopimuksen, joka kaatuisi silloin siihen huolimatta nykyisen labour-hallituksen ja parlamentin ratifioinnista ja huolimatta siitä, että kaikki muut 26 jäsenmaata olisivat sen jo ratifioineet.

Václav Klaus inhoaa Euroopan Unionia ainakin yhtä syvästi kuin UK:n äänestäjien enemmistö. Hänelle EU on yhdenlainen Neuvostoliitto, ”Eurostoliitto”, jossa pienet kansat jäävät vaille vaikutusvaltaa. Kun Tšekistä tuli EU:n jäsen 1.5.2004, kaikkialla muualla maassa järjestettiin juhlia ja ilotulituksia, mutta Klaus piti Prahan Linnan pimeänä.

Presidentti näyttää kuitenkin vähä vähältä antavan periksi painostuksen edessä. Hän haluaa enää saada takeet siitä, ettei Lissabonissa hyväksytty EU:n perusoikeuksien ja -vapauksien asiakirja kumoa Tšekin lakien mukaan vielä voimassa olevia ns. presidentti Benešin dekreettejä. Kuten toisaalla lehdessämme on kerrottu, niiden nojalla Tšekkoslovakian saksalais- ja unkarilaisvähemmistöiltä takavarikoitiin omaisuus valtiolle ja vietiin kansalaisoikeudet.

Unkarilaiset tosin saivat kansalaisoikeutensa takaisin, kunhan kommunistit olivat nousseet valtaan kummassakin maassa. Stalin nimittäin kielsi ehdottomasti Neuvostoliiton uusia ”alusmaita” riitelemästä keskenään. Mutta sudeettisaksalaisille niitä ei enää palautettu, koska he olivat pääsääntöisesti ”porvareita” ja heidät oli karkotettu Saksan läntisille miehitysvyöhykkeille eli tulevaan Länsi-Saksaan ja osin Itävaltaan. Niinpä heidän ja heidän jälkeläistensä ”Landmanschaft”-järjestö Baijerissa tapasi muistuttaa kristillisdemokraattien CDU:n sisarpuolueen CSU:n välityksellä säännöllisesti olemassaolostaan Bonnin hallitusta. Vielä Saksan yhdistyttyäkin liittokansleri **Helmut Kohlin** ja hänen kristillisdemokraattiansa oli ainakin jossain määrin otettava ”Landmanschaft” huomioon varmistaakseen menestyksensä vaaleissa. Tosin **Angela Merkel** ei enää näytä tarvitsevan sudeettien tukea jatkaakseen liittokanslerina.

Presidentti Klaus haluaa myös takeet ”Landmanschaftin” Tšekin valtiolle mahdollisesti esittämien vaatimusten varalta. Ilmeisesti Klaus ei tunnu arvostavan vuoden 1998 solmittua Saksan ja Tšekin sopimusta, jonka perusteella kiistojen olisi pitänyt olla jo menneisyyttä.

EU:n tämänhetkinen puheenjohtajamaa Ruotsi on

tullut Klausia vastaan ehdottamalla, että Tšekkiä varten lisättäisiin lauseke jo hyväksyttyyn EU:n perusoikeuksien asiakirjaan. Britanniaa (UK) ja Puolaa varten asiakirjaan on jo liitetty artikkelit, joiden mukaan EU:n tuomioistuin ei voi eikä brittiläisten tai puolalaisten oikeusistuimien tarvitse ottaa huomioon sellaisia asiakirjassa mainittuja periaatteita, joita ei olisi jo olemassa brittien tai puolalaisten lainsäädännössä. Briteillehän mannereurooppalaiset työ- ja sosiaalioikeudet ovat myrkyä samoin kuin katolilaisille puolalaisille puolestaan säädökset, jotka lisäisivät homojen oikeuksia vaikkapa laillistaa suhteensa. Oikeastaan lisätyt artikkelit on muotoiltu niin taitavasti, ettei niitä tarvitsisi muuttaa muuten kuin lisäämällä maininta Tšekistä UK:n ja Puolan rinnalle.

Lokakuun lopussa pidettävä EU:n huippukokous saat-
taa hyväksyä Tšekille Klausin toivomat poikkeukset, jos-
kin ainakin Slovakia ja Unkari ovat olleet niitä kovasti
vastaan. Slovakian pääministeri Robert Fico nimittäin ha-
luaisi Slovakialle samanlaiset takeet unkarilaisten varal-
ta. Unkari puolestaan vastustaa tietysti sekä Tšekille että
Slovakialle myönnettäviä poikkeuksia vetoamalla siihen,
että perusoikeusasiakirja ei laadittu menneisyyden kaive-
lemiseksi. Unkarille olisi tuskin mieluistakaan muistut-
taa sen laajentumishaluisesta menneisyydestä ennen tois-
ta maailmansotaa ja sen alussa.

Klaus ei kuitenkaan ole ainoa vitkuttelija Tšekissä.
Muutamat senaattorit, parlamentin ylähuoneen jäsenet,
jotka ovat Lissabonin sopimuksesta samaa mieltä Klausin
kanssa, eivät ole tyytyneet tappioonsa parlamentis-
sa, vaan ovat vielä kerran vedonneet Tšekin perustus-
lakituomioistuimeen, jotta se antaisi uuden lausuntonsa
Lissabonin sopimuksen sopusointuisuudesta maan pe-
rustuslain kanssa. Tuomioistuin pitää annettua tehtä-
vänsä niin monimutkaisena, että se on viivytellyt lau-
suntonsa antamista ja kokoontuu seuraavan kerran vasta
marraskuun 3:nä EU:n lokakuisen huippukokouksen
jälkeen. Presidentti ei varmasti allekirjoita sopimusta
ennen perustuslakituomioistuimen mahdollisesti myön-
teistä ratkaisua. Mikäli huippukokoukseen ei tee asiassa
ratkaisua, puheenjohtajamaa Ruotsi on väläytellyt mah-
dollisuutta järjestää marraskuussa uusi EU:n huippuko-
kus. Klaus on tiettävästi luvannut pääministerilleen,
ettei hän enää esitä uusia vaatimuksia. Turha olisi esi-
tääkään, sillä silloin EU ei ainakaan hyväksyisi Tšekille
mitään poikkeamia.

Tšekin perustuslakituomioistuin ei sekään ole aina
välttämättä tehnyt maan hallitsemisen kannalta parhai-
ta ratkaisuja. Vasta syyskesällä se onnistui peruuttamaan
lokakuuksi suunnitellut ennenaikaiset parlamenttivalit
ottamalla huomioon parin parlamentaarikon vaatimuk-

sen saada toimia kansanedustajana täyden kauden. Kui-
tenkin Tšekin parlamentaarisen demokratian toimivuu-
den kannalta olisi ollut tärkeää saada valituksi maalle
uusi alahuone, jossa oikeiston ja vasemmiston voima-
suhteet olisivat riittävän selkeät toimivan poliittisen
enemmistöhallituksen kokoamiseksi. Nykyiseen virka-
mieshallitukseenhan jouduttiin viime keväänä, kun op-
position kaatoi hallituksen välikysymykseen kesken
Tšekin EU-puheenjohtajakauden. Oikeiston ja vasem-
miston voimasuhteet parlamentin alahuoneessa ovat
niin tasaiset, ettei tukevaa enemmistöhallitusta voitu
muodostaa ja poliittisen hallituksen kaataminen oli yhtä
helppoa kuin sen kokoaminen aikaisemmin vaikeaa.

Tosin monet tšekit ovat kuulemma vain tyytyväisiä,
kun poliitikot eivät ole sähläämässä. Olihan jo hallituk-
sen kaatuminen hyvin noloa EU:n puheenjohtajuuden
vastuuta kantaneen maan ulkoisen maineen kannalta. Se
pilasi Tšekin koko puheenjohtajuuden muiden silmissä.

Onko presidentti Klausin jääräpäisyys maan etujen
mukaista, ei ole ihan yksinkertainen kysymys vastatta-
vaksi. Enemmistö tšেকেistä ymmärtää presidenttiään,
vaikka koviakin arvostelijoita on, kuten entinen presi-
denti **Václav Havel**. Mutta epäluulo saksalaisia koh-
taan on ainakin vanhempien ihmisten keskuudessa sy-
vää. Historiallinen germanofobia, saksalaishatun ei
ole niinkään helposti kitkettävissä. Natsien aiheuttamat
aineelliset vahingot on voitu vuosikymmenien aikana
korjata, mutta heidän aiheuttamansa pelot ja turhaumat
eivät ole kadonneet 70 vuodessa. Jos Klaus saa EU:n pe-
rusoikeusasiakirjaan vaatimansa lisäykset hyväksytyik-
si, hän on epäilemättä voittaja. Mutta ovatko tšekien
arvovaltatappiot Euroopassa korjattavissa? Pienen maan
on vaikea ja usein jopa kohtalokasta ruveta hankalaksi.
Pitää olla vähintään Puolan kokoinen maa tai kansa, jol-
la on lisäksi liittolaisenaan Britannian kaltainen alueelli-
nen suurvalta imperiumin ajoilta periytyvine kansainvä-
lisine asemineen ja arvovaltoineen ennen kuin kannattaa
yrittää uida vastavirtaan.

Suomen ei kannata kokeilla ryhtymistä hankalaksi,
ei ainakaan yksin.

*Nyt, marraskuun 4:nä, 2009 kirjoittaessani jälkikirjoi-
tusta Tšekin perustuslakituomioistuin ilmoitti jo eilen,
ettei Lissabonin sopimus ole ristiriidassa maan perus-
tuslain kanssa. Presidentti Václav Klaus allekirjoitti so-
pimuksen myös eilen, 3.11.2009. Historiallinen jättihan-
ke Euroopan yhdistämiseksi pääsee jatkumaan rauhassa
brittiläisistä häiriköistä huolimatta.*

Heikki Larmola

BENEŠIN DEKREETIT

Niin sanotut Benešin dekreetit eli asetukset ovat taas ajankohtaisia keskieurooppalaisessa politiikassa, vaikka ne on annettu yli 64 vuotta sitten aivan toisenlaisissa olosuhteissa. Euroopan sota oli juuri päättynyt. Saksa ja sen läheinen liittolainen Unkari olivat hävinneet sen. Saksalaisten miehittä-mä Tšekkoslovakia oli vapautunut liittoutuneiden toimesta. Maassa oli asunut jo ennen sotaa sekä saksalainen että unkarilainen vähemmistö. Kum-mastakin kansallisuusryhmästä suuri osa oli tuke-nut varauksetta maanmiehiään näiden silpoessa Tšekkoslovakiaa sodan alussa. Tšekkoslovakian pre-sidentti **Edvard Beneš** pääsi palaamaan maanpaos-ta kotimaahansa vapauttajien mukana. Hän ja hän-en hallituksensa, jossa kommunisteilla oli jo tuol-

loin määräävä asema, halusivat rangaista kollektiivisesti epälojaaleiksi osoittautuneita vähemmistö-jään. Se oli jopa keskeinen osa kommunistien käsi-kirjoittamaa hallitusohjelmaa.

Saksalaiset miehityssotilaat oli lopullisesti hädet-ty toukokuun 12. päivään mennessä vuonna 1945 Tšekkoslovakian vuoden 1937 rajojen taakse. Pu-na-armeijalla oli hallussaan noin 8/9 maan aluees-ta, muun muassa koko Slovakia ja amerikkalaisil-la 1/9 eli Länsi-Böömin provinssit. Neuvostojouk-koja oli kaatunut Tšekkoslovakian vapauttamisek-si 144 000, amerikkalaisia 290. Sotien välisen ajan Tšekkoslovakiaan oli kuulunut myös Karpaato-Ru-tenian alue, josta Puna-armeija hääti pois unkarilai-set ja annektoi sen Neuvosto-Ukrainaan 1944–45 presidentti Benešin voimatta asialle mitään. Unka-rilaiset olivat miehittäneet alueen Hitlerin suostu-muksella ennen sodan puhkeamista. Samoin Puna-armeija hääti pois unkarilaiset niistä osista Etelä- ja Itä-Slovakiaa, jotka unkarilaiset olivat annektoineet vuosina 1938–39 ensin Hitlerin ja Mussolinin, sit-temmin pelkästään Führerin tuella.

PRESIDENTTI KLAUSILTA UUSI ILMASTONMUUTOS- VASTAINEN KIRJA

Presidentti Václav Klausilta on ilmestynyt uusi ilmas-tonmuutosta käsittelevä kirja. ”Ilmastomuutosta käytetään valtiollisesti ja poliittisesti väärin puutut-taessa yhteiskunnallisiin asioihin, mitä olemme par-haillaan todistamassa”, siteeraa Mladá fronta Dnes (MtD)-lehti uutta kirjaa ”Modrá planeta v ohrožení” (Sininen planeetta uhattuna). Presidentin mukaan ympäristöaktivistit haluavat hallita ja kontrolloida meitä. Hänen mielestään maailmanlaajuisesta ilmas-tonmuutoksesta on jo pidemmän aikaa puhuttu hys-teriaa lietsoen, mikä on sinänsä suurempi uhka kuin itse ilmastomuutos. Uhattuina ovat vapaus ja hy-vinvointi, ei lainkaan ilmasto. Vajaa kolme vuotta sit-ten Klausilta ilmestyi saman aihepiirin tiimoilta kirja ”Modrá, nikoli zelená planeta” (Sininen, ei lainkaan vihreä planeetta). Tšekin Vihreiden puheenjohtaja **Martin Bursík** kuuluu Klausin merkittävimpiin kriiti-koihin. Hän toteaa, että ”Klaus on väärässä ja että täl-lä on asiasta vääriä ja valheellisia tietoja ja kummalli-sia mielipiteitä”.

(Tšekin Radion ČR:n nettiuutiset, 21.8.2009,
käännös: Jari Aula)

Sodan jälkeisen Tšekkoslovakian ”Kansallisen rintaman” (Národní fronta, NF) hallitus oli kätilöity Mos-kovassa 22 - 29.3.1945 ja nimitetty Neuvostojouk-kojen valvomassa Itä-Slovakiassa, Košicessa 4.4. 1945. Kommunisteilla oli kaksinkertainen edustus hallituksessa, koska puolue oli tuolloin jakautunut tšekkiläiseen (tšekkoslovakialaiseen) ja slovakialai-seen osaan. NF-hallitus julkaisi Košicessa 5.4.1945 hallitusohjelmansa (Košický vládní program, KVP = ”Košicen ohjelma”). Kommunistit olivat kuiten-kin kiristäneet jo Moskovan neuvotteluissa muut osapuolet - Lontoon ”pakolaishallituksen”, slovak-kien Kansallisneuvoston, (Slovenská národná rada, SNR) - hyväksymään hallitusohjelman edellytykse-nä muiden, ei-kommunististen ministerien halli-tukseen pääsulle, joten KVP oli tavallaan kommu-nistien ohjelmallinen käsikassara, joka toimi kuin perustuslaki, vaikka vuoden 1920 perustuslaki oli muodollisesti yhä voimassa.

Heti saksalaismiehityksen päätyttyä ja vallan vaihduttua maata hallittiin muodollisesti kotiin palanneen ei-kommunistisen presidentti Eduard Benešin dekreeteillä aina lokakuun lopulle 1945, jolloin väliaikainen kansalliskokous kokoontui. Benešin sodanjälkeiset dekreetit, asetukset, jotka sisälsivät saksalaisen ja unkarilaisen vähemmistön sekä muiden miehitysaikaisten "pettureiden" kansalaisoikeuksien peruutuksen ja omaisuuden takavarikoinnin valtiolle, olivat pelkästään KVP-ohjelman juridista toimeenpanoa. Tosin presidentti oli yhtä mieltä hallituksensa saksalaisten ja unkarilaisten kollektiivisesta syyllisyydestä Tšekkoslovakian murskaamiseen vuosina 1938–39 sekä siitä, että uusi tasavalta kuului vain "kahdelle yhdenvertaiselle kansakunnalle, tšekeille ja slovakeille". Presidentin valta oli teoriassa suuri, mutta käytännössä valta keskityi NF-hallituksen ministeriön presidiumiin eli puhemiehistöön, jossa kommunisteilla oli kaksinkertainen edustus ja hallitusohjelma, KVP heidän käyttämäänsä peukaloruuvina.

KJo 19.5.1945 kolme päivää juhlallisen Prahaan paluunsa jälkeen presidentti Beneš julkaisi asetuksen, jolla kumottiin miehityksen aikaiset omaisuuden juridiset järjestelyt, ja jolla valtion hallintaan takavarikoitiin saksalaisten, unkarilaisten, "pettureiden, kollaboraattoreiden" ja joidenkin järjestöjen ja laitosten omaisuus. Tämä kasvatti Tšekkoslovakian sodanjälkeisen kansantalouden julkista sektoria merkittävästi jo ennen varsinaisia kansallistamisia.

Kesäkuun 19, päivänä 1945 presidentti julkaisi kuuluisat kaksi "rankaisu-asetustaan" (retribučný dekrety). Niissä päätettiin natsirikollisten, pettureiden ja heidän avustajiensa rankaisemisesta sekä ylimääraisten kansantuomioistuimien perustamisesta. On selvää, että asetukset koskivat yhtä lailla unkarilaisia kuin saksalaisia.

Kaksi päivää myöhemmin, 21.6., presidentti antoi asetuksen "saksalaisten, unkarilaisten, pettureiden sekä tšekkiläisen ja slovakialaisen kansakunnan vihollisten" maaomaisuuden takavarikoinnista. Samalla määrättiin, että maaomaisuuden uusjakoa uuden maareformin mukaisesti tšekkiläisille ja slovakialaisille pienviljelijöille ja maattomille sekä vapustaistelijaveteraaneille oli kiirehdittävä.

Potsdamissa 17.7. - 2.8.1945 kokoontunut "Kolmen suuren" (Truman, USA, Stalin, SSSR ja Britannian Churchill, joka korvattiin kesken konferenssin

vaalivoiton saaneella Attleellä) hyväksyivät saksalaisten karkottamisen Tšekkoslovakiasta. Mutta he eivät hyväksyneet unkarilaisten karkottamista. Britit ja amerikkalaiset olivat jo alun perinkin unkarilaisten karkottamista vastaan. Mutta Stalin, johon Prahan hallitus ja slovakit luottivat, asettui myös vastahankaan, koska Unkari oli voimakkaasti radikalisoitumassa ja kommunistien valtaannousu Budapestissa neuvostojohtoisen valvontakomission ja Neuvostoliiton miehitysjoukkojen tuella näytti todennäköiseltä. Stalin ei aikonut sietää riitoja etupiirinsä sisällä. Riitapukarit oli pakotettava "veljiksi".

Kuitenkin vielä syyskuun 3, 1945 presidentti Beneš peruutti etnisiltä saksalaisilta ja unkarilaisilta oikeuden Tšekkoslovakian kansalaisuuteen. Saksalaisten osalta järjestelyt jäivät pysyviksi, mutta eivät unkarilaisten.

Unkarin hallitus vastusti kiivaasti madjaarivähemmistön siirtoa. Se tulisi kysymykseen vain jos unkarilaiset "toisivat maan mukanaan" eli Etelä-Slovakian alueita liitettäisiin Unkariin. Kiinnostavaa on, että myös kommunistit riitelivät tiukasti keskenään näiden kansallisten intressien pohjalta. Ennen Stalinin määräämää pakkosovintoa sekä Puolan että Tšekkoslovakian toisaalta että Tšekkoslovakian ja Unkarin kommunistit toisaalta ajoivat maiden sa puolesta ekspansiivista politiikkaa toisiaan vastaan. Pakkosovinto, joka pakasti riidat yli 40 vuodeksi, auttoi todella hälventämään niitä. Nykyinen rajarauha Puolan, Tšekin, Slovakian ja Unkarin välillä on oikeastaan siis Stalinin ansiota.

Saksan ja Tšekin välillä solmittiin vuonna 1998 valtiotosopimus, jolla vanhat ristiriidat oli määrä haudata. Silti Tšekin presidentti Václav Klaus kiristi EU:n perusoikeussopimukseen poikkeaman, jonka avulla sudeettisaksalaisten ja heidän jälkeläistensä mahdolliset korvausvaatimukset Tšekin valtiolle voidaan vastaisuudessakin tyrmätä. Unkari muistaa yhä puolustaa äänekkäästi rajojensa ulkopuolella elävien maanmiestensä oikeuksia, eikä Slovakia unohda historiassaan kokemaansa unkarilaissortoa, vaan reagoi puolestaan voimakkaasti aina, kun sen kansallisiin vähemmistöongelmiin puututaan ulkoa päin.

Historian aave kummittelee Keski-Euroopassa vieläkin.

Heikki Larmola

Toimeentulo Tšekissä ja Suomessa

Niin Suomessa kuin Tšekin tasavallassakin ruoka, asuminen ja liikkuminen lohkaisevat menoista yli puolet, ja varsinkin asumismenot koetaan taloudellisesti rasittaviksi. Eri maiden menojen vertailussa täytyy aina ottaa huomioon paitsi tulo- myös hintataso.

Vertailen tässä artikkelissa tšekkiläisten ja suomalaisten yksityistalouksien menoja ja tuloja pääpiirteissään. Tiedot pohjautuvat suurimmaksi osaksi kotitalouksien kulutustutkimuksiin, joita toteuttavat kansalliset tilastovirastot, Suomessa Tilastokeskus ja Tšekin tasavallassa Český statistický úřad. Tutkimukseen on osallistunut Tšekin tasavallassa 3000 ja Suomessa runsaat 4000 taloutta.

Tulot ja menot

Tšekkiläisen keskimääräiset käytettävissä olevat rahatulot olivat 137 400 korunaa eli 5330 euroa kohti vuodessa. Käytettävissä oleviin rahatuloihin laske-

taan kaikki ansio- ja pääomatulot sekä saadut tulonsiirrot vähennettynä veroilla ja muilla maksetuilla tulonsiirroilla. Hänen kulutusmenonsa olivat 112 250 korunaa eli 4360 euroa. Tiedot ovat vuodelta 2008. Tšekkiläinen kuluttaa siis 81 prosenttia tuloistaan. Suomalainen kulutti tuloistaan 95 prosenttia. Suomalaisen käytettävissä olevat rahatulot olivat 16 140 euroa ja kulutusmenot 15 320 euroa. Suomalaisen käytettävissä olevat rahatulot olivat kolminkertaiset ja kulutusmenot kolme ja puolikertaiset tšekkiläiseen verrattuna. Kotitalouksien hyväksi julkinen valta, valtio ja kunnat, kustantavat erilaisia molemmissa maissa yhteiskunnallisia palveluja, jotka rahoitetaan verovaroin. Tällaisten palvelujen käyttö ei näy näissä menoissa.

Tšekkiläisten ja suomalaisten kulutusmenot henkeä kohti ja kulutuksen rakenne vuonna 2008, euroina

	Tšekin tasavalta		Suomi	
	Yhteensä euroa/v.	%	Yhteensä euroa/v.	%
Kulutusmenot	4360	100	15320	100
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	880	20	2000	13
Alkoholijuomat ja tupakka	120	3	370	2
Vaatteet ja jalkineet	230	5	550	4
Asuminen ja energia	860	20	4320	28
Kodin kalusteet, koneet ym.	290	7	740	5
Terveys	120	3	500	3
Liikenne	480	11	2300	15
Tietoliikenne	200	5	420	3
Kulttuuri ja vapaa-aika	460	10	1620	11
Koulutus	30	1	30	0
Hotellit,ravintolat,kahvilat	230	5	640	4
Muut tavarat ja palvelut	460	10	1830	12
Käytettävissä olevat tulot	5330		16140	
Kotitalouksissa henkilöitä keskimäärin	2,29		2,11	

Asumismenoissa on suuri ero

Mihin sitten tšekit ja suomalaiset kotitaloudet käyttivät rahansa? Molempien maiden kansalaisilta kului yli puolet menoista elintarvikkeisiin, asumiseen, energiaan ja liikennemenoihin (ks. taulukko). Vain järjestys vaihtelee. Tšekien kulutusmenoista suurimman osan haukaavat elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat. Suomalaisilta taas kuluu eniten asumiseen. Siinä missä suomalaisten menoista asuminen, vapaa-ajan asuminen ja niiden vaatima sähkö-, lämmitys-, vesihuolto ja korjaukset vievät yli 28 prosenttia, ne muodostavat tšekien menoista 20 prosenttia. Eroa selittää suomalaisten asunovelkaisuus: lainojen korothan lasketaan asumismenoihin. Suomalaisilla on myös lähes 481 000 kesämökkiä, joiden käyttö ja ylläpito lasketaan menoihin.

Elintarvikkeet lohkaisevat suomalaisen kulutusbudjetistä enää vain 13 prosenttia, tšeikeiltä vajaat 20 prosenttia. Eli kansantaloustieteessä yleispäteväksi havaittu niin sanottu Engelin laki, jonka mukaan elintarvikkeiden osuus kulutusbudjetistä supistuu elintason noustessa, toimii tässäkin vertailussa. Liikenteeseen kuluu suomalaisilta 15 prosenttia menoista ja tšeikeiltä 11 prosenttia. Eroa selittää ainakin osittain suomalaisten suurempi autoistuminen. Virkistykseen ja kulttuuriin kuluu kymmenisen prosenttia molempien maiden talouksilta. Muuten kotitalouksien kesken kulutuksen rakenteessa ei ole suuria eroja. Kotitalouden tilastollinen keskokokokin on aika lailla samanlainen: Tšekin tasavallassa 2,29 henkilöä, Suomessa 2,11 henkilöä.

Euromääräisesti tarkastellen huomiota herättää suuri ero asumismenoissa. Kun tšekkiläinen käyttää asumiseen ja siihen liittyviin vesi-, sähkö- ym. maksuihin keskimäärin 860 euroa vuodessa, suomalaisen vastaavat menot ovat häneen verrattuna viisinkertaiset eli 4320 euroa. Euromääräisesti suomalainen kuluttaa asumiskustannuksiinsa lähes saman verran kuin tšekkiläisellä on kaikkiaan menoja. Elintasoero näkyykin ehkä asumisessa selvemmin: asumistaso on selvästi korkeampi Suomessa, mutta suomalaisilla on myös paljon asunovelkaa. Molemmissa maissa kotitalouksien enemmistö, kolme neljäsosaa asuu omistusasunnossa, mutta 60 prosentilla tšekitalouksista asunto on velaton. Suomalaisten omistusasuminen on velkavetoista, vain 30 prosentilla talouksista oma asunto on velaton. Vuokra-asunnoissa asuvien osuus on noin 25 prosenttia molemmissa maissa. Se, että molempien maiden talouksilta näyttää kuluvan suhteellisen vähän terveyteen ja koulutukseen johtuu siitä, että julkinen valta huolehtii niistä molemmissa maissa eivätkä ne siltä osin näy yksityisissä kulutusmenoissa.

Tšekitalouksien kulutuserot unionin pienimmät

Kotitaloudet voidaan luokitella käytettävissä olevien tulojen mukaan viiteen luokkaan siten, että alimpaan luokkaan tulevat pienituloisimmat ja ylimpään suurituloisimmat. Siten voidaan tarkastella kulutusmenoja näissä tuloluokissa sekä luokkien välisiä eroja. Esimerkiksi vuonna 2005 pieni- ja suurituloisten kotitalouksien kulutuserot olivat Tšekin tasavallassa EU:n pienimmät. Suomessa vastaavat erot olivat kolminkertaiset. Suurimmat, lähes viisinkertaiset, erot kotitalouksien kesken olivat Luxemburgissa. Tšekin tasavallassa on myös vähiten pienituloisia Euroopan unionissa: Tšekin väestöstä vajaat 10 prosenttia katsotaan pienituloisiksi, Suomen väestöstä noin 13 prosenttia.

Koettu toimeentulo

Kun Euroopan unionin tulo- ja elinolotutkimuksessa on kysytty kansalaisilta, riittävätkö tulot tavanomaisten menojen katteeksi, tšekkiläisistä noin runsas kolmasosa ilmoitti pystyvänsä hoitamaan menonsa melko helposti. Suomalaisista samoin ilmoitti lähes kolme neljäsosaa.

Asumismenot koetaan taloudellisesti rasittaviksi molemmissa maissa: kolme neljästä suomalaistaloudesta vastasi niiden rasittavan suuresti tai kohtalaisesti. Tšekkiläistalouksista 68 prosenttia piti asumiskustannuksia jokseenkin raskaina.

Elintasoerot ovat suuret Suomen hyväksi, mutta kulutuksen rakenne ja koetun toimeentulon arkiset huolet ovat molemmissa maissa samanlaiset: asumiskustannukset rasittavat suurta osaa ja pienituloisimmalle väestön osalle perustoimeentulokin tekee tiukkaa. Ja molemmissa maissa työttömillä on kaikkein vaikeinta.

Raija Sailas

Lähteet: Tilastokeskus, tulo- ja elinolotutkimus, kulutus-tilastot 2007; Český statistický úřad /verkkosivut, Statistika rodinných účtů; Consumers in Europe, Eurostat, Statistical Books, 2009 edition.

Tämä vertailu Tšekin tasavallan ja Suomen välillä kuvaillee tilastollisia eroja kotitalouksien ja perheitten elinoloissa vain pääpiirteittäin. Kansainvälisissä vertailuissa ei usein pidemmälle päästäkään. Lupaam kuitenkin jatkaa näitä pieniä katsauksia tšekkiläisten ja suomalaisten elinoloihin ja hyvinvointiin - jos tämän lehden toimitus ja Suomi-Tšekki-seura niin toivovat.

KROMEŘÍŽ

– silmiä hivelevää kauneutta ja aitoa määriläistä tunnelmaa

Seikkailumieliselle omatoimimatkailijalle tarjoaa Tšekin tasavallan itäinen maakunta Määri runsaasti viehättäviä ja mielenkiintoisia yllätyksiä. Kuten vaikkapa Morava-joen äärellä sijaitsevan Unescon maailmanperintökohteillaan ylpeilevän Kromeřín pikkukaupungin.

Valtaapitävien loistoa ja uskonsotien tuhoa

Kauniin Kromeřín historia ulottuu vuoteen 1110, jolloin läheisen Olomoucin piispat ostivat kauppareittien risteykseen muinoin syntyneen toritaajaman käyttöoikeudet. 1260 piispa Bruno von Schauenberg korotti taajaman kaupungiksi ja rakennutti sinne nopeassa tahdissa ensin tornin ja sen kylkeen piispanlinnan, mistä käsin hiippakuntaa hallinnoitiin aina 1400-luvun verisiin uskonsotiin asti.

Tuolloin katolisten piispojen valta murtui ja Kromeřistä tuli yksi protestanttisten hussilaisten tärkeimmistä keskuksista Määrissä lähes kokonaiseksi vuosisadaksi. Vuonna 1500 jälleen Olomoucin arkkipiispan haltuun päätyttyä kaupunkia koettelivat uudet taistelut 1600-luvulla, jolloin kaupungin tuhosivat 30-vuotisen sodan aikana protestanttista Eurooppaa puolusta-

neet ruotsalaiset sotajoukot. Tuhon kylvämiseen osallistuivat ansiokkaasti myös joukoissa palvelleet suomalaiset hakkapeliitat.

Kromeřiž nousi kuitenkin jaloilleen ja 1700–1800-lukujen vaihteessa kaupungista muodostui merkittävä kulttuurinen keskus Määriin. Varsinainen tähtihetki kaupungin historiassa sijoittuu sitäkin seuraavalle vuosisadalle eli vuosiin 1848–1849, jolloin nyt jo arkkipiispanpalatsiksi kohotetussa linnassa kokoontuivat Itävallan perustuslakivaltioapäivät. Euroopan ”hulluna vuonna” pidettyjen valtiopäivien päätösasiakirjaan kirjattiin myös historiallinen, joskin pari vuotta myöhemmin kumottu kohta – tästä eteenpäin vallan tuli kuulua kansalle.

Nykyisin Kromeřiž on viehättävä 30 000 asukkaan pikkukaupunki, jossa leivän tarjoavat lähinnä hallinto ja matkailu. Unescon maailmanperintöluetteloon kuuluvaa arkkipiispanpalatsia sekä kaupungin upeita puutarhoja saapuu vuosittain katsomaan tuhansia matkailijoita, joiden joukkoon myös tämän jutun kirjoittajalla oli kuuluneena syksynä ilo ja kunnia kuulua.

Kromeřín Suurtori

Metsästyssaaliita, taidetta ja suklaata arkkiipiispanpalatsissa

Arkkitehtuuriltaan lähinnä 1700-lukua edustavan kaupungin keskus on tšekkiläisten kaupunkien tapaan viehättävä aukio. Sen laidalla sijaitseva arkkiipiispanpalatsi on kokenut monta muodonmuutosta vanhimpien osien rakentamisen jälkeen 1200-luvulla. 1500-luvun lopulla palatsi uusittiin renessanssityyliseksi ja kahdella seuraavalla vuosisadalla siellä suoritettiin jälleen uusia mittavia korjausrakennusprojekteja. Kaupungin suuren uudistajan ja kehittäjän piispa Karel Lichtenstejn-Kastelkornin virkakaudella 1600-luvun alkupuolella palatsin sisätilat koristeltiin upeilla freskoilla ja vuoden 1752 tulipalon jälkeisissä korjaustöissä maalausten määrää lisättiin entisestään.

Alkuperäisillä omistajillaan Olomoucin arkkiipiispoilla palatsi säilyi aina vuoteen 1949 asti, jolloin valtio takavarikoi sen ja vuonna 1950 jo pari vuotta aiemmin yleisölle avattu palatsi siirtyi siitä yhä vastaavan Museoviraston haltuun. 1998 niin palatsi liitettiin Unescon maailmanperintöluetteloon.

Yleisölle linna on avoin edelleenkin ja vierailu siellä maksaa totisesti vaivan! Tunnin mittaiseen opastettuun kierrokseen kuuluvat palatsin upeat edustustilat mahtavine freskoineen ja seinille ripustettuine metsästyssaaliineen sekä upeat taidekokoelmat. Piispa Lichtenstejn-Kastelkornin perustamat taidekokoelmat sisältävät mm. satoja eurooppalaisten mestareiden töitä 1400–1800-luvuilta.

Linnavierailun kruunaa kiipeäminen 84-metriseen torniin, josta on upeat näkymät kauas ympäristöön. Pisteenä i:n päällä on käynti suklaapuodissa, josta mukaan voi ostaa vaikkapa syötävän tietokoneen tai muuta silmää ja suuta ilahduttavaa kotiinviemistä.

Silmiä hivelevää kauneutta puutarhoissa

Palatsin rakentamisen yhteydessä perustettiin Kroměřížiin myös kaksi loisteliasta ja niin ikään Unescon maailmanperintöluetteloon kuuluvaa puutarhaa.

Linnanaluspuutarha (Podzámecká zahrada) sijaitsee nimensä mukaisesti välittömästi linnan yhteydessä hieman sen alapuolella. Ensimmäiset maininnat todennäköisesti alun perin keittiöpuutarhana käytetystä puistosta ovat vuodelta 1509. Myö-

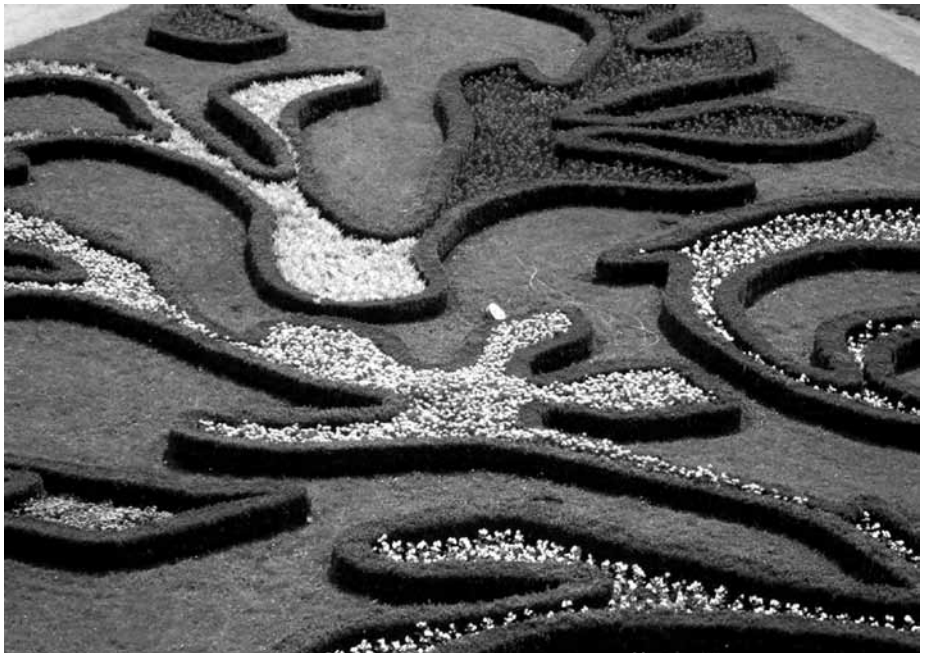

Suurtorin raatihuone

hemmin sitä uudistettiin pariinkin otteeseen. Nykyisin se on upea veistoksellisten pensas-, puu- ja kukkaistutusryhmien, lampien ja huvimajojen täyttämä ulkoilualue, jossa voi ihastella monenlaisia vapaanakin käyskenteleviä eläimiä sekä levähtää eri puolilla puistoa sijaitsevista kahviloista ja ulkoilmaravintoloista. Puutarhassa on edelleen lähes käsin kosketeltavasti aistittavis-

Arkkiipiispan linna Kroměřížissa

sa se rousseaulainen henki, jonka innoittamana merkittävimmät uudistustyöt 1700-luvulla tehtiin.

Kukkapuutarhan (květná zahrada) historia puolestaan liittyy kiinteästi 30-vuotiseen sotaan. Tuhotun kaupungin innokas jälleenrakentaja piispa Karel Lichtens-tejn-Kastelkorn osti 1600-luvun puolivälissä maapalan nimenomaan puutarhaa varten. Myöhemmin maata ostettiin lisää ja paikalle suunniteltiin upea italialaisten esikuvien innoittama barokki- ja manierististyylinen puutarha. Nykyisin siellä voi ihastella mm. upeita kukkaistutuksia, valtavaa pensaslabyrinttiä, viehättäviä kasvihuoneita sekä keskellä puutarhaa sijaitsevaa loisteliasta paviljonkia. Parhaat näkymät puutarhaan ovat ehdottomasti 244 metrin pituisen pylväskäytävän päältä.

Ihastuttavaa pikkukaupungin tunnelmaa

Kuuluisien nähtävyyksiensä lisäksi Kromeřižistä löytyy toki myös paljon muuta katsottavaa ja koettavaa. Monet kirkot ja keskustan viehättävä aukio tarjoavat kävijälle runsaasti silmänruokaa. Ehkä ihastuttavinta kaupungissa on kuitenkin sen turmeltumaton pikkukaupunkimainen tunnelma. Vaik-

ka palatsia ja puutarhoja matkustetaan ihailemaan kauempaakin, ovat vierailijat pääasiassa kotimaisia. Ulkomainen massaturismi ei vielä ulotu tähän Määrin pikku helmeen. Niinpä sen kaduilla voikin edelleen aistia aitoa ja alkuperäistä määriläistä tunnelmaa, eikä tämän jutun kirjoittajaa ainakaan olisi hämmästyttänyt, jos jostakin kadunkulmasta olisi yllättäen ilmestynyt perinnekukuinen kulkue torvisoittokunnan saattamana. Aitoa tunnelmaa ja silmiä hivelevää kauneutta etsivien kannattaakin siis suunnistaa Kromeřižiin, mikä on nyt entistä helpompaa syyskuussa avatun Brno-Olomouc-moottoritien ansiosta. Antoisia tutkimusmatkoja Määrin sydämeen!

*Teksti: Sirpa Seppälä
Kuvat: Nina Faconová*

*Pyhän Mauritiuksen kirkko ja
näkymä Suurtorille*

Suomi-Tšekki-seura Urquellin vieraana

Viime keväänä vastaanottivat seuramme jäsenet mielenkiintoisen kutsun. Helsingin vanhin tšekkiläistyylinen olutravintola Hadanka kutsui meidät maistelemaan Suomen vanhinta tšekkiolutta Pilsner Urquellia panimon edustajien seurassa. Toisinaan kohdalle osuu tarjouksia, joista ei voi kieltäytyä. Tämä oli sellainen. Kohtauspaikkana Suomen Pilsner Urquell -ravintola 2008

Toukokuuisena iltana istuimme pienellä joukolla perinteikkään Hadankan takahuoneessa. Paikalla oli kourallinen seuran jäseniä, tilaisuuden järjestänyt silloinen ravintolapäällikkö **Mikki Nyman**, Urquellia maahan tuovan Servaali Oy:n edustaja **Katri Karvonen** sekä maineikasta olutta maailmalla työkseen markkinoivat Plzeňský Prazdroj -panimon edustajat Robert Lobovský ja **Zdeněk Bartoš**. Miellyttävän illan aikana kuulimme monta tarinaa oluen ja erityisesti Urquellin panemisen saloista.

Vuoden Urquell-ravintolan tittelin vuonna 2008 voittanut Hadanka on solminut kiinteät suhteet panimoon, jonka edustajat ovat ravintolassa usein nähtyjä vieraita. Tällä kertaa he olivat saapuneet maahan valitsemaan Vuoden Urquell-ravintolaa 2009. Vuotuisessa tapahtumassa kyseistä olutmerkkiä myyvien ravintoloiden edustajat kisaavat Urquell-oluen oikeaoppisen käsittelyn saloista tuomareinaan panimon asiantuntevat edustajat. Tänä vuonna ei valinta osunut Hadankaan, mutta meriittejä kertynee tulevaisuudessa lisää myös sille. Sen verran asiaan vihkiytyneeltä sen henkilökunta vaikuttaa.

Olutta jo vuodesta 1842

Mutta annetaanpa puheenvuoro panimon edustajille ja kuunnellaan, mitä heillä on yrityksestään ja sen maineikkaasta tuotteesta kerrottavanaan. Prosím eli olkaahan hyvät!

Vaikka Plzeňin Ikilähde (tšekiksi Plzeňský Prazdroj, saksaksi Pilsner Urquell) perustettiin vasta 1800-luvun puolivälissä, ovat oluenpanemisen juuret alueella paljon kauempana historiassa. Ruskeaa ja kuohuvaa herrasväen maltaista juhla juomaa on valmistettu nykyisen Tšekin alueella jo ensimmäisellä vuosituhannella, jolloin toiminta oli linnojen ja luostareiden yksinoikeus. Joten toki panimon kotikaupungissa, länsiböömiläisessä Plzeňissä aloitettiin oluen paneminen välittömästi sen perustamisen jälkeen vuonna 1295. Plzeňský Prazdroj -panimon syntysanat lausuttiin vuonna 1839 ja kolme vuotta myöhemmin 5.10.1842 laskettiin markkinoille ensimmäinen oluterä. Kyseessä oli yrityksen oman pa-

nimomestarin, baijerilaisen **Josef Grollin** kehittämä aivan uudenlainen, pohjahiivaolueksi nimetty oluttyyppi.

Vuodesta 2002 etelä-afrikkalais-amerikkalaisen SABMiller-yhtiön omistuksessa ollut panimo on nykyisin Keski-Euroopan olutmarkkinoiden johtaja, joka huolehtii lähes yksinään kotimaisen janon sammuttamisesta ja vie tuotteitaan yli 50 maahan ympäri maailmaa. Plzeňin panimon pullotuslinjat lähettävät eteenpäin yli 60 000 pulloa herkullista mallasjuomaa tunnissa. Yksin Urquell ei tosin tähän saavutukseen yllä, sillä yhtiön omistuksessa on myös monta muuta suosittua olutmerkkiä. Suomessa niistä tunnetuimpia ovat Gambrinus, Rade-gast ja maassamme erityissuosion saavuttanut Velkopopovický Kozel eli kotoisasti Velko.

Kaikkien lager-oluiden äiti

Yhtiön tunnetuin tuote ja toukokuinen koollekutsujamme Pilsner Urquell ei kuitenkaan ainoastaan maistu maukkaalta, vaan on myös aikanaan tehnyt panimoalan historiaa. Sana ”pilsner” kun tarkoittaa useissa kielissä suunnilleen samaa kuin suomen kielessä yleisempi ”lager”. Lager taas tarkoittaa oluenvalmistuksen sitä vaihetta, jossa jo valmis mallasjuoma kypsyy viileissä kelleissa juomakuntoon.

Tätä edeltää valmistusprosessissa monta eri vaihetta. Ensin mallas eli kuumassa ilmassa kuivattu ohra rouhitetaan, jonka jälkeen tapahtuu mäsäys eli käymiskelpoisten sokerien erottaminen kuuman veden avulla. Mäskistä puolestaan erotetaan seuraavassa vaiheessa vier-teeksi kutsuttu ja muun muassa eläinten rehuna käytettävä nestemäinen osa. Seuraava vaihe on 1 – 2 tuntia kestävä oluen keitto ja humalointi, jolloin olut maustuu. Tämän jälkeen seos viilennetään erityisissä tarkoitukseen valmistetuissa laitteistoissa ja lopulta hiivataan. Hiivausta seuraavassa viikkoja kestävässä kaksivaiheisessa käymisprosessissa hiiva muuttaa vierteen sokerin alkoholiksi.

Oluthiivoja on käytössä kahdenlaisia. Oluenvalmistuksen aamusta asti tunnettu pohjahiiva jää käymisprosessissa seoksen pinnalle ja sen avulla valmistetaan mm.

englantilaista ale-tyyppistä olutta. 1400-luvulla Saksassa kehitettiin sen rinnalle uusi hiivatyyppi, astian pohjalta tapahtuvan käyttämissuuntansa mukaan nimetty pohjahiiva. Tällaista pohjahiivalla käytettyä olutta kutsutaan lageriksi tai meidän tapaukseemme paremmin sopivasti pilsneriksi. Yli 70 % kaikista maailman oluista on pohjahiivalla käytettyjä.

Vaikka pohjahiivakäyminen tunnettiin Saksassa jo satoja vuosia ennen Plzeňský Prazdroj -panimon perustamista, luotiin vastaperustetussa luoteisböömiläisessä panimossa kuitenkin jotain aivan uutta. Sen ensimmäinen panimomestari, edellä mainittu Josef Groll, keksi käyttää humalointiin kuivaa ja katkeroista Zátce-humalaa, joka jätti juomaan ennenkokemattoman vahvan humalaisen maun. Nykyisin pilsner-oluista pidetään kaikkien pohjahiiva- eli lageroluiden kantaäitinä.

Vahto tallentaa maun

Maun säilyttäminen on laadun ohella tärkein asia niin Plzeňský Prazdroj-panimon valmistusprosessissa kuin Urquellia myyvien ravintoloiden toiminnassakin. Oikea hanatyyppiin sopiva valutuskulma sekä 6 – 8 asteen lämpötila takaavat tšekioluisiin olennaisesti kuuluvan juuri oikeanlaisen vaahtokerroksen, joka ei ole sen enempää liian paksu kuin liian litteäkään. Sopiva vaahtokerros pitää aromit lasissa ja takaa juojalle aidon maunautinnon.

Muun muassa nämä tekijät ovat kriteereinä Vuoden Pilsner Urquell-ravintolaa valittaessa. Kansallisten kilpailujen voittajat kisaavat maailmanmestaruudesta marraskuussa Prahassa ja silloin Suomea edustaa isäntiemme toukokuussa paikalliseksi mestariksi valitsema oululainen Oluthuone Leskinen.

Urkki toi Urkan Suomeen

Historiallinen Pilsner Urquell eli tuttavallisemmin Urkka on myös siinä mielessä, että se oli ensimmäinen Suomeen koskaan tuotu tšekkiolut. Seurueessamme virisikin yllättäen vilkas keskustelu tarkasta maahantulovuodesta ja sopimuksen syntyhistoriasta, kun joukossamme istunut sisaruspari paljastui Urquellin ensimmäisen suomalaisen maahantuojan jälkeläisiksi. Selvyyttä ei pohdintamme asiaan tuonut, mutta hyvä on perinteidenkin selitys. Sen mukaan sopimuksen takana oli lähes oluen lempinimikaima Urkki eli Urho Kekkonen. Tarinan mukaan Pilsner Urquell päätyi Suomeen 1970-luvulla Kekkonen tekemän bilateraalista eli kahdenvälistä kaupaa koskevan sopimuksen tuloksena. Suomalaisia teollisuustuotteita oli saatava kaupaksi Tšekkoslovakiaan ja sopimus edellytti vastavuoroista sopimusta sikäläisten

tuotteiden tuonnista Suomeen. Kekkonen tunsikin kansansa ja tiesi, mikä täällä myy. Saatiin Pilsner Urquell ja suomalaiset pääsivät tutustumaan maailman olutmakuihin.

Tervetuloa terveysjuoman alkulähteille

Illan aikana meille esitettiin myös kutsu saapua tutustumaan panimon toimintaan paikan päälle. Sitä odotellessa voivat halukkaat vierailla siellä omatoimisesti. Vuositaitain käy opastetuilla kierroksilla panimotiloja ja käymiskellareita katsomassa sekä oluenvalmistuksen saloista kuulemassa yli 150 000 henkeä kaikkialta maailmasta. Vaikka varsinaisia tutustumiskierroksia järjestetäänkin ainoastaan ryhmille, pääsevät omatoimimatkailijat tutustumaan panimon historiaan ja nykypäivään sen yhteydessä sijaitsevassa museossa. Opettavaisen osuuden jälkeen voi huvitella houkutusia täynnä olevassa myymälässä sekä täyttää vatsansa perinteisillä herkuilla panimoravintoloissa. Palanpainikkeena tietysti oikeankokoisista lasista tarjottu Pilsner Urquell, jota kunnon tšekkiravintolan tapaan on saatavilla myös alkoholittomana versiona.

Sillä aito tšekki ei ateriallaan oluesta luovu. Ja miksi luopuisikaan, kun kyseessä on pelkästään terveysvaihteinen juoma. Maan tavan mukaan muistaa myös Plzeňský Prazdroj kertoa vierailleen oluen sisältämistä lukuisista B-vitamiineista, joiden tiedetään tekevän ihmisille paitsi naisten iholle myös miesten keskikeholle.

Onnea ja pitkää ikää isännille

Kiitos viehättävästä illasta kuuluu panimon edustajien ja heidän tuotteidensa lisäksi ennen kaikkea tilaisuuden järjestäneelle perinteikkäälle Pivnice Hadankalle. Toivotamme vuodesta 1996 tšekkiläistä olutkulttuuria vaalineelle ja Helsingissä asuvien tšekkien olohuoneena kunnostautuneelle oluttuvalle mitä parhainta jatkoa sekä onnea ja menestystä Urquellin maun ja laadun vaalijana. Samoin toivotamme menestysksekästä ja maukasta jatkoa niin panimon kuin maahantuontiyhtiönkin sympaattisille edustajille sekä ennen kaikkea illan päähenkilölle – kullankeltaiselle, humalanmakuiselle Pilsner Urquellille.

Siispä nazdraví – kippis! Lasia kohottaessa kannattaa janoisen oluenystävän kuitenkin olla tarkkana, ettei sen mukana ilmaan nouse myös perinteinen pahvinen lasinalunen. Sillä paikallisen tavan mukaan tällaiseen etikettivirheeseen syyllistynyt tarjoaa seuraavan kierroksen koko seurueelle.

Sirpa Seppälä

Suomalainen rock-musiikki tšekkinuorten innoittajana

Nuorisokulttuurin käsitteen keksimisestä lähtien on aina jokin tietty maantieteellinen alue kulttuuritarjontoihin ollut ylitse muiden nuorison keskuudessa. Takavuosina angloamerikkalainen kulttuuri sai tyttöjen sydämet sykkimään ja pojat seuraamaan tähtien jalanjalkia. Viime aikoina ovat kuitenkin alaa vallanneet tuntemattomammat kulttuurit ja suomalainen nuoriso vannookin tällä hetkellä Japanin nimeen. Mutta kenenpä päähän pälkähtäisi, että tšekkiläisen nuorison keskuudessa Suomi onkin maista parhain ja suomalaisen musiikin innoittamana ollaan valmiita opiskelemaan kieltä ja jopa muuttamaan pysyvästi kylmään pohjoiseen maahamme? Tuskin kenenkään – silti näin on.

Ensin oli urheilu...

Ei itse ilmiö kuitenkaan uusi ole. Suomi on Tšekissä koettu kiinnostavana maana ja suomalaiset lähes sukulaiskansana jo iät ajat. Pienen Suomen sinnittely suuren naapurin kainalossa on herättänyt sympatiaa tšekeissä vuosikymmenten ajan. Aiemmin vain konkreettinen yhdistävä tekijä oli urheilu. Perinteisesti suomalaiset jääkiekkoilijat on tunnettu maassa nimeltä siinä missä omatkin ja aina on muistettu painottaa, miten ”tšekit opettivat suomalaiset pelaamaan”. Sillä taas viitattiin 1960-luvun legendaariseen tšekkiläiseen maajoukkuevalmentajaamme Gustav Bubníkiin, jonka aikana Suomi alkoi saavuttaa menestystä kansainvälisillä areenoilla ja voitti ensimmäisen kerran Tšekkoslovakiankin. Myös mäkihyppääjät olivat tšekkien suuressa suosiossa ja yksi jos toinenkin tyttö tapetoi seinänsä 1980-luvulla Matti Nykäsen kuvilla.

... ja sitten tuli hevi

Mutta ajat muuttuvat ja nuorison maailma sen mukana. Sosialismin romahdettua aukesivat ovet myös kansainvälisen nuorisokulttuurin ilmiöihin. Niihin kuuluivat olennaisena osana aiemmin tuntemattomammat rock-musiikin alalajit, kuten hevirock. Liekö tšekkien niin kovasti mainostaman ja itsekin paikkansapitäväksi toteaman samankaltaisen luonteen ansiota, että yhdessä maassa kyseistä musiikkia tehdään ja toisessa sitä kuunnellaan.

1990-luvulla suomalainen vakavammaksi mielletty rock-musiikki alkoi painottua heviin ja hurmaantunein yleisö löytyi Keski-Euroopasta. Aluksi Saksasta ja myöhemmin sen naapurimaista. Niinpä tšekkiläisillä radioasemilla soi suomalainen musiikki ja kun yleisö piti kuulemastaan, alkoi kiihkeä levymyynti. Markkinat olivat syntyneet.

Kulttuurilähettiläänä jo toinen Waltari

Ensimmäinen ”uuden suomalaisuuden” lähettiläs oli 1986 perustettu Waltari-yhtye, joka aloitti Tšekin valloituksensa 1990-luvun puolivälissä. Tuolloin moni maassa asunut nuori suomalainenkin tutustui yhtyeeseen vasta kuultuaan siitä ensin hullaantuneilta tšekkiystäviltään. Yhtyeen kiinteät suhteet Tšekkiin jatkuvat edelleen. Konserttoinnin lisäksi jäsenet aika ajoin asuvat maassa ja onpa jokunen muusikko päätenyt tšekin kielen kursseillekin.

Waltarin jalanjäljissä on maata lähtenyt valloittamaan moni muukin suomalaisyhtye. Suurta suosiota nauttivat mm. Nightwish, Amorphis, 69 Eyes ja Stratovarius, jonka jäsenistä yksi on jopa avioitunut tunnettuun tšekkiläiseen musiikkiperheeseen. Suomalaismuusikko kun nappasi Tšekin iskelmätaivaan kiistattoman kuninkaan Karel Gottin tyttären.

Rock-musiikilla on kuitenkin ollut myös toisenlainen ja kauaskantoisempi merkitys suomalaisen kulttuurin lähettiläänä. Se on innostanut nuoret myös opiskelemaan kieltä ja matkustamaan maahamme. Yllättäen suomen kieli on yksi suosituimmista opiskelualoista yliopistoissa ja Prahan Kaarlen yliopiston pitkäaikaisen suomen kielen opettajan **Hilkka Lindroos-Čermáková**n laatima itseopiskeluun tarkoitettu suomen kielen oppikirja viedään käsistä kirjakaupoissa. Lähes poikkeuksetta Suomeen saapuvat tšekkiläiset vaihto-opiskelijat sekä au pair-tytöt ja -pojat ovat maastamme kiinnostuneet musiikin kautta. Innokkaimmat ovat valmiita jäämään – pysyvästi ja esteistä välittämättä.

Musiikki sai rakastumaan Suomeen

Yksi tällainen ”musiikin tuoma” on **Nina Faconová**, 23. Elämäniloinen määriläistyttö oli 13-vuotias tutustuttu-

aan jo ennestään kiinnostavaksi ja eksoottiseksi kokemastaan pohjoisesta maasta tulevan Waltarin musiikkiin. Kiinnostus syveni, Nina alkoi hankkia tietoa suomalaisesta kulttuurista ja opiskella omatoimisesti kieltä internetistä löytämiensä ohjelmien avulla. Kypsässä 13 vuoden iässä syntyi myös vakaa päätös vielä jonain päivänä muuttaa Suomeen asumaan.

Vuodet kuluivat ja toivat tullessaan kielikurssit paikan päällä, toistuvat lomamatkat Suomeen ja laajan suomalaisen ystäväpiiriin. Viime talvena Nina sai päätökseen venäjän kielen yliopisto-opintonsa ja toteutti viimein nuoruuden haaveensa. Hän muutti Suomeen. Tosin enää ei syy ollut pelkkä edelleenkin sydäntä lähellä oleva suomalainen musiikki, vaan lähinnä sen jo ajat sitten ohittanut rakkaus Suomeen ja meihin suomalaisiin.

Niinpä helsinkiläisessä yhteisöasunnossa asuukin nyt elämänsä tyytyväinen reipas nuori nainen, jota ei lannista pimeys, kylmyys, hankala byrokratia tai koulutus- ta vastaamaton siivoustyökään. Suomi on henkinen koti ja täällä on hyvä olla. Elämä on onnellista suomalaisine henkilötunnuksineen, pankkitileineen ja pysyvine osoitteineen. Suunnitelmissa siintävät yliopisto-opinnot ja kieliin liittyvät työt. Valoisalta tulevaisuus näyttääkin, sillä muutamassa kuukaudessa Nina on onnistunut löytämään myös sivutöitä avustavana tšekin kielen opettajana ja kielentarkastajana.

Suomi on ”in”

Samantapainen on myös yhteisön muiden asukkaiden tie nykyiseen kotiinsa. Ninan molemmat asuinkumppanit, tšekkiläinen **Eva** ja saksalainen **Nora**, ovat samoin eksoottisen Suomen ja vangitsevan suomalaisen musiikin hurmaamia ja maahan tuomia. Eivätkä he ole lajisaan ainoita – heitä tulee kaiken aikaa lisää.

Älkää siis ihmetelkö, jos työasioissa tapaamaanne tšekki puhuukin yllättäen sujuvaa suomea ja kertoo opineensa sitä suomalaisen musiikin innoittamana. Älkääkä ihmetelkö sitäkään, jos teille käy kuten minulle kerran: paikallinen nuori nainen alkoi yllättäen kesken mäkihyppäyksen Liberecissä sujuvasti ja virheettömästi lausua minulle suomalaista runoa. Älkääkä ihmetelkö vielä silloinkaan, jos tarina jatkuu kuten minun tarinani. Sillä vuosia myöhemmin tuli sama tyttö vastaan helsinkiläisessä kahvilassa ja kysyi, olinko joskus ollut kyseisessä paikassa ja tilanteessa. Myöntävän vastauksen saatuaan tyttö jatkoi: ”Se olin minä ja nyt minä asun Suomessa.”

Sirpa Seppälä

Mikä ei tapa, se vahvistaa

Miloš Formanista kertova elokuva ensi-illassa lokakuussa

Miloslav Šmídmajerin ohjaama dokumenttielokuva *Co tě nezabije* sai ensi-iltansa lokakuun puolessavälissä Prahassa. Ohjaaja on onnistunut häivyttämään itsensä taka-alalle, ja kokonaiskuva aikamme yhdestä suurimmista elokuvaohjaajista piirtyy hyvin. Etualalla on kaiken aikaa ohjaajamestari itse, joka kertoo osuvasti, paikoin jopa ironisesti ja paatoksella omaa elämäntarinaansa. Formanin keskeisimpiä teemoja ovat vapaus ja yksilön kamppailu valtakoneistoja vastaan. Forman itse joutui kokemaan vanhempiensa kyydittämisen keskitysleiriin ja heidän kuolemansa epäinhimillisissä olosuhteissa. Myöhemmin hän joutui muuttamaan Yhdysvaltoihin, kun vuoden 1968 tapahtumien jälkeen ei ollut enää paluuta Tšekkoslovakiaan. Opiskeluaikoinaan hän oli ollut jatkuvasti taidebyrokraattien ja järjestelmää tukevien hampaissa, mutta tuolloin hän tutustui mm. **Václav Haveliin** ja **Milan Kunderaan**.

Šmídmajerin dokumenttifilmissä Forman paljastaa tehneensä poikiensa **Matějn** ja **Petrin** kanssa yhteistyötä uusimman elokuvansa *Dobře placené procházky* kanssa, mitä hän pitää merkittävänä asiana. Šmídmajer valmisti elokuvaansa kaikkiaan viisi vuotta. Dokumentin nimi *Co tě nezabije, tě posílí* tulee vanhasta sananlaskusta ”Mikä ei tapa, se vahvistaa”. Se kertoo lyhyesti elokuvan sisällön. Filmimateriaali on autenttista ja Formanin kerronta elämästään, jota emme paljon tunne, tuoretta ja vilpitöntä. Filmi paljastaa, mikä on maailmankuululle ohjaajalle ja tšekkiläisen elokuvan kulmakivelle kaikkein tärkeintä elämässä. Kyseessä on vaikuttava ja mukaansatempaava kertomus karismaattisesta miehestä, joka on kokenut elämänsä aikana paljon. Formanin lukuisista elokuvista tunnetuimpia ovat mm. *Lásky jedné plavovlásky* (Vaaleaverikön rakkaus) 1966, Yksi lensi yli käenpesän 1974, Hair 1979, Amadeus (ehkä kaikkein tunnetuin) 1984 ja Valmont 1989. Uusin elokuva *Dobře placené procházky* (*A Walk Worthwhile*) sai ensi-iltansa tänä vuonna.

Jari Aula

Tulvista toipunut Prahan eläintarha tarjoaa ohjelmaa jokaiselle vauvasta vaariin

Elokuussa 2002 kääntyi maailman eläintenystävien huomio hetkeksi Prahan eläintarhaan. Rankkasateiden aiheuttamien tuhoisien tulvien uhreihin kuului myös joukko nelijalkaisia ja uivia ystäviämme, jotka eivät vesimassojen alta ajoissa ehtineet turvaan. Menneet tragediat on nyt unohdettu Prahan uusitus- ja eläintarhassa, jota asiantuntijat pitävät kiistatta yhtenä maailman parhaimmista.

Tulvan uhrin ja selviytyjät

Loppukesästä 2002 elettiin Prahan vuonna 1931 perustetussa eläintarhassa dramaattisia jännityksen hetkiä. Pitkään jatkuneet rankkasateet maan vuoristoissa eteläosissa olivat saaneet liikkeelle valtaisan vesimassat ja monet Vltava-joen yläjuoksulla sijainneet pikkukaupungit olivat jo peittyneet veteen. 1970-luvulla rakennetut padot oli avattu liian myöhään ja Prahaan odotettiin määrältään sellaisia vesivirtoja, joita normaalisti kaupungin läpi virtaa sadassa vuodessa. Osin aivan joen rannalla laaksossa Trojan kukkulan alapuolella sijaitsevassa eläintarhassa pelättiin pahinta, mutta kaupungin isät vakuuttivat muuta: vesivirtoja pystyttäisiin hallitsemaan, eikä eläintarha olisi vaarassa.

Vaan toisin kävi. Vesi peitti hetkessä alleen eläintarhan laaksossa sijaitsevat osat ja kaikkien eläinten pelastaminen oli mahdotonta. Maassa seurattiin henkeä pidätellen varsinkin suurten eläinten pelastusyrityksiä – jotka toisten kohdalla jäivät turhiksi. Muun muassa pahansisuisiksi tiedetty intianorsu Kadira jouduttiin päästämään kärsimyksistään veden täyttämässä norsupaviljongissa ampuamalla. Eläintarhan vetonaula, vanha gorillauros, puolestaan hukkui kotiinsa kieltäytyttyään jättämästä sitä.

Toiset eläimet taas päättivät itse ottaa jalat – tai niiden puutteessa muut ruumiinosat – alleen. Joukko hylkeitä päätti käyttää hyväkseen hetkellistä pakomahdollisuutta ja pisimmälle pääsi paikalliseksi julkikseksi noussut uroshylje Gaston. Se tavattiin useita päiviä myöhemmin

Dresdenistä. Vahingoittumattomana, mutta väsyneenä se palautettiin lopulta kotiinsa.

Jälleenrakennustyö koko kansan sydämen asia

Sateet lakkasivat ja elämä Prahassa palasi uomiinsa. Monien kohdalla se tarkoitti kuitenkin raskasta jälleenrakennustyötä ja uuden kodin etsimistä. Näin oli asiantuntijain lisäksi Prahan eläintarhassa, jonka joen äärellä sijainnut alue oli vaurioitunut käyttökelvottomaksi ja tulvista hengissä säilyneet eläimet olivat jääneet kodittomiksi.

Alkoi vuosia kestänyt raskas ja kallis jälleenrakennusprojekti, josta ei selvitty omin avuin. Rahaa kerättiin kaikin mieleen juolahtanein keinoin, joista herttaisinta oli varmasti eläinten tarjoaminen adoptoitavaksi. Julkisuu- den henkilöt, yritykset ja yksityishenkilöt ottivat kilvan huollettavakseen eläimiä, joiden ylläpidosta maksoivat eläintarhalle kuukausittaisen sovittu summa. Palkkioksi adoptiovanhemmat saivat adoptiolapsensa kodin seinään valokuvallaan varustetun kiitostaulun sekä kuukausittaiset tiedotteet adoptiolapsen elämästä. Luonnollisesti varoja kerättiin myös erilaisin varojenkeruut- laisuuksin ja samoin saatiin apua ulkomailta, kuten Pariisin eläintarhan kannatusyhdistykseltä.

Vaiva kannatti, sillä nyt Prahan eläintarha on kukoistavampi kuin koskaan, sananmukaisesti. Kävelyreitit ja reunustavat värikkäät kukkaistutukset, vehreät puut ja

siniset lammet. Kevään ensimmäisenä hellepäivänä olo on kävijällä kuin tropiikissa.

Luonnonmukainen keinomaailma

Mutta lähdetäänpä pienelle opastetulle kierrokselle tuohon ihmemaahan.

Prahan eläintarha sijaitsee laajalla, useiden neliökilometrien suuruisella ja luonnoltaan vaihtelevalla alueella kahdessa tasossa. Näin eläimet on voitu sijoittaa mahdollisimman luonnonmukaisiin olosuhteisiin siten, että lähellä merenpintaa viihtyvät lajit löytyvät laaksoista joen rannalta ja korkeiden paikkojen lajit vastaavasti jyrkästi viettävän kukkulan laelta. Vuoristolajit taas on sijoitettu rinteille, joissa niillä on muun muassa erinomaiset kiipeilymahdollisuudet. Vaihteleva kasvillisuus puolestaan tarjoaa monille eläintarhan asukkaille mahdollisuuden ravinnonhankintaan suoraan luonnosta.

Eläimiä tarhassa on 5345 yksilöä ja 674 eri lajia, joista merkittävä osa on uhanalaisia. Prahan eläintarha onkin erikoistunut uhanalaisten lajien kasvattamiseen ja on onnistunut erinomaisesti esimerkiksi luonnosta lähes täysin kadonneiden przewalskinhevosten säilyttämisessä. Tämä työ on saanut tunnustusta maailmalla ja Prahan eläintarha onkin erittäin arvostettu uhanalaisten lajien kasvattaja, jonne mielellään tarjotaan uusia asukkaita.

Kävijää aktivoiva matkailutuote

Kaiken lisäksi Prahassa on onnistuttu erinomaisesti myös jo sinänsä kiinnostavan matkailukohteen tuotteistamisessa. Eläintarhasta on tehty kilpailukykyinen huvipuisto, josta jokaiselle perheenjäsenelle ja kaikenikäisille kävijöille löytyy runsaasti kiinnostavia elämyksiä.

10 kilometrin pituiset kävelyreitit ovat kuntoilijoiden suosiossa ja eläintarha onkin erittäin suosittu lenkkeilyalue paikallisten keskuudessa. Taidekoulut järjestävät näyttelyitä alueella sijaitsevilla tiloilla ja erilaiset harrastusryhmät aktiviteetteja jäsenilleen. Eläintarhan puolesta löytyy perheen pienimmille monenlaisia ohjattua tekemistä, kuten luontopolkuja sekä liikuntaan, kuvataiteeseen ja luonnontieteeseen liittyvää toimintaa. Ilmoitustauluilla ympäri aluetta kerrotaan eläimiin liittyvistä yleisötaapahtumista, kuten julkisista ruokinnoista, norsujen ohjatuista voimistelutuokioista ja muista hauskuutuksista.

Eläintarhan eläimistä on tullut julkkiksia, joiden kuulumisista kerrotaan tiedotusvälineissä. Gorillojen elämää on päästy seuraamaan tosi-tv -ohjelmassa ja tšekkiläiset tuntevatkin Prahan gorillat jopa paremmin kuin omat leikkikaverinsa.

Eikä unohtaa sovi alueen monipuolista myymälätarjontaakaan. Kävelyreittien varrelle on sopivien välimatkojen päähän toisistaan sijoitettu niin pehmoeläimiä, kirjoja ja postikortteja myyviä matkamuistomyymälöitä kuin monenlaista suolaista ja makeaa purtavaa tarjottavaa kioskeja ja pikku ravintoloitakin.

Ei siis ole ihme, että eläintarha on tavallisten prahalaisen säännöllinen sunnuntaikohde ikään katsomatta. Etenkin, kun edullinen vuosilippu tekee nautinnosta myös hinnaltaan halvan.

Monipuolinen päiväretkikohde matkailijalle

Prahan eläintarha on erinomainen käyntikohde myös kaupungissa vierailevalle matkailijalle. Toukokuusta syyskuuhun matkan voi taittaa viehättävällä ja edullisella jokilaivalla, jonka reitin varrella näkymät ovat huomattavasti pientä väliä edestakaisin kulkevien jokiristeilylaivojen reittejä monipuolisemmat. Maata pitkin perille pääsee punaisen c-metrolinjan ja Holešovicen asemalta lähtevän bussin 112 yhdistelmällä.

Ja kun kerran paikalle on tultu, kannattaa samalla tarkastaa myös alueen muut matkailunähtävyydet. Eläintarhan portin edessä sijaitseva 1600-luvulta peräisin oleva Trojan palatsi kaupungin taidemuseon kokoelmineen ja ylhäällä Trojan kukkulalla sijaitseva kasvitieteellinen puisto trooppisine Fata Morgana-kasvihuoneineen takaavat kiinnostavaa tekemistä koko päiväksi kaikille perheenjäsenille vauvasta vaariin.

Sirpa Seppälä

TŠEKKOSLOVAKIAN SAMETTIVALLANKUMOUS 1989

Tšekkoslovakian samettivallankumous kommunistien valtamonopolin kaatamiseksi alkoi marraskuun 1989 puolen välin jälkeen. Kun kuukausi päättyi, järjestelmän muutos näytti jo olevan peruuttamaton. Tšekkiläinen tutkija ja kommentaattori Ivan Sviták on todennut: ”Kuka tahansa, joka pitää marraskuun 1989 tapahtumia vain paikallisena ilmiönä ilman yleismaailmallisia suurvaltahyökkäyksiä, on luokiteltavissa aasiksi.” Tuskinpa tällaisia aseja löytyi edes silloin, kun samettivallankumous oli käynnissä. Jälkikäteen on päivänselvää, että suurvaltain, Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton voimasuhteissa oli tapahtunut muutos ja että neuvostoblokki oli alkanut jo rapautua sisäisesti.

Tšekkoslovakian kriisi 1968 oli muuan merkkipäätös neuvostoblokin lopullisen rapautumisen alkamisesta, vaikka sitä ei tuolloin täysin arvattukaan. Uudistuspolitiikalla oli ollut kansan ilmeisen selvän enemmistön tuki ja kun Neuvostoliitto ja neljä muuta Varsovan liiton maata pakottivat sotilaallisesti Tšekkoslovakian takaisin ”Prahan kevättä” edeltäneeseen ja paljon kritisoituun tilaan, kommunistinen yksinvaltainen hallinto menetti aidon legitimitettinsä ja Neuvostoliitto loputkin vuoden 1945 vapauttajana nauttimastaan ”good will”ista.

Kommunistijohtoiset hallitukset olivat kiistatta menettäneet aidon legitimitettinsä eli kykynsä saada kansalaisten enemmistön aito suostumus hallitsemiselleen. Tultuaan Neuvostoliiton johtoon 1985 **Mihail Gorbatšov** tajusi tämän hyvin nopeasti samalla kun hän tajusi, millainen sietämätön rasitus hallitseminen sotaväen avulla poliittisessa Itä-Euroopassa Neuvostoliiton taloudelle olisi. Hän teki melko pian selväksi, ettei Neuvostoliitto enää puuttuisi liittolaismaidensa asioihin, mikäli näiden hallitukset joutuisivat vaikeuksiin. Legitimitettinsä menettäneinä nämä hallitukset olivat tulleet tiensä päähän. Puolassa ja Unkarissa muutokset olivat jo täydessä käynnissä. Gorbatšov varoitti lokakuussa 1989 DDR:n puoluehohtajaa **Erich Honeckeria**, että ”historia rankaisee niitä, jotka ovat myöhässä”. Tie Saksan yhdistymiselle vuonna 1990 oli auki.

Tšekkoslovakian poliittinen järjestelmä vuoteen 1989 saakka

Kun Neuvostoliiton politiikka muuttui Mihail Gorbatšovin valtaannousun myötä, Tšekkoslova-

kian johtajat **Gustáv Husák** ja **Miloš Jakeš**, joka korvasi ikääntyneen Husákin puoluejohtajana joulukuussa 1987, suhtautuivat Moskovan uusiin pyrkimyksiin, perestroikaan, uudelleen rakentamiseen, ja glasnostiin, avoimuuteen varsin tympääntyneesti, vaikka he julkisesti olivat kehuvaanakin Neuvostoliiton uusia avauksia. Varsinkin glasnost kohotti heidän niskakarvojaan. Luottamuksellisesti Tšekkoslovakian johtajat antoivat ymmärtää, ettei Neuvostoliitto enää kelvannutkaan joka asiassa seurattavaksi esimerkiksi. Tšekkoslovakian johtajat, jotka olivat ”normalisoinnin” asemiinsa nostamia, olisivat Gorbatšovin linjan hyväksyessään joutuneet myöntämään, että vuoden 1968 reformit olisivat olleet pääosin oikeassa.

Oppositio odotti paljon Mihail Gorbatšovin vierailulta Tšekkoslovakiaan huhtikuussa 1987. Mutta heidän kannaltaan vierailu oli pettymys. Gorbatšov ei sanoutunut miehityksestä irti, eikä patistanut Tšekkoslovakian johtajia uudistuksiin. Päinvastoin, Gorbatšov pikemminkin antoi Husákille tukensa. Tšekit ja slovakit odottivat liikaa liian aikaisin. Neuvostoliiton kannalta Tšekkoslovakia näytti, varsinkin naapurimaahan Puolaan verrattuna, miellyttävän hiljaiselta ja rauhalliselta maalta. Gorbatšovin tarkoituksena ei ollut oma-aloitteisesti purkaa Varsovan sotilasliittoa tai SEViä, sosialististen maiden talousliittoa, Neuvostoliiton suojavyöhykkeenä. Mutta realistina hän oli antanut poliittisen Itä-Euroopan johtajien ymmärtää, ettei Neuvostoliitto enää painostaisi liittolaisiaan sotilaallisesti tai poliittisesti, kaikkein vähiten lähettäisi armeijaansa, mikä nämä maat tai jotkut niistä päättäisivät irtaantua. Tämän hän teki selväksi myös

Tšekkoslovakian johtajille, jolloin nämä ymmärsivät siitä lähtien joutuvansa tulemaan toimeen vain omillaan. Niinpä Neuvostoliitto aloitti 24.2.1988 lyhyen ja keskipitkän kantamatkan ohjustensa siirtämisen pois Tšekkoslovakian alueelta.

Taloudellisessa ahdingossaan Tšekkoslovakian johtajat joutuivat kuitenkin omaksumaan joitakin perestroikan oppeja. He kehittivät uuden kotimaisen iskusanan ”*představba*”, eteen rakentaminen. Yritykset todellakin vapautuivat osittain puolueen ohjauksesta ja ottivat osittain käyttöön työntekijöiden aidon myötämääräämisen yrityksissä. Tosin sen seurauksena yritysjohtajaksi ei aina valittu pätevintä, vaan usein henkilöstön kannalta mukavin.

Sen sijaan glasnostia, avoimuutta Tšekkoslovakian kommunistijohto ei sulattanut. Poliisi yritti ensin psykologisin keinoin hajottaa 25.3.1988 Bratislavassa pidetyn kynttilämielenosoituksen, mutta kun se ei onnistunut, poliisi siirtyi väkivaltaan. Neuvostomiehityksen 20-vuotismuistopäivänä eri puolilla Tšekkoslovakiaa pidetyt mielenosoitukset hajotettiin myös väkisin samoin Tšekkoslovakian perustamisen 70-vuotisjuhlien kunniaksi lokakuun 28 päivänä järjestetyt. Tammikuussa 1989 **Jan Palachin** muistoksi pidetyt toistuvat mielenosoitukset poliisi hajotti vesitykein Václavské námestílla. Niinpä aukio muistettiin jonkin aikaa ”Jakešin kylpylänä” halveksitun puoluejohtajan mukaan. Tämän seurauksena muun muassa **Václav Havel** jälleen kerran pidätettiin, mutta kansan painostus alkoi olla jo niin kova, että hänet vapautettiin jo muutaman kuukauden kuluttua. Havel laskettiin ehdonalaiseen vapauteen toukokuussa 1989, eikä häntä enää sen jälkeen pidätetty. Vielä 21.8. järjestetyn neuvostomiehityksen 21-vuotispäivän johdosta järjestetyssä mielenosoituksessa poliisi teki pidätyksiä.

Myös vakava ympäristökatastrofi edisti kommunistivallan kaatumista. Marraskuun alkupuolella 1989 useissa kaupungeissa järjestettiin mielenosoituksia ympäristön saastumista vastaan ja nämäkin muuttuivat pian hallituksen vastaisiksi mielenilmuksiksi. Kuten slovakialainen turvallisuuspoliisi StB:n päällikkö **Alojs Lorenc** totesi, kommunistihallinnon kaatumista ei voida enää estää, vaan korkeintaan hidastaa. Systeemin painostusmekanismi alkoi pettää, mikä antoi kansalaisille mahdollisuuden muuttaa järjestelmää.

Jotain oli jo tapahtunut. Lokakuun 10. 1988 liittoaivaltion pääministeri **Lubomír Štrougal**, joka oli ollut virassaan jo 1970-luvun alusta, väistyi ja hänet korvasi Tšekin osavaltion pääministeri **Ladislav Adamec**, joka 13 ja puoli kuukautta myöhem-

min osoittautui vallankumousta tekevän opposition tärkeimmäksi neuvottelukumppaniksi. Joulukuun 15. 1988 KSČ:n keskuskomitean puhemiesistöstä erosi **Vasil Bil’ak**, joka oli yksi keskeisimmistä salaisista ”avun pyytäjistä” kesällä 1968.

Venäjän presidentti **Jeltsinin** presidentti Havelille myöhemmin ojentamasta asiakirjasta Moskovassa kävi ilmi, että muutama vanhoillinen kommunisti, jotka muuten tiesivät varmasti menettävänsä asemansa reformisteille, olivat salaa ojentaneet kutsumikirjeen kesällä 1968 silloiselle neuvostojohtajalle **Leonid Brežněville**, jossa he pyysivät neuvostojoukkoja Tšekkoslovakiaan palauttamaan tilanteen sellaiseksi, jollainen se oli ”Prahan keväässä” kukistuneen puoluejohtaja **Antonín Novotnýn** aikana.

Marraskuun mielenosoitus

Marraskuun 17. päivänä, 1989 tuli kuluneeksi 50 vuotta siitä, kun saksalaismiehittäjät olivat sulke-neet Prahan yliopistot ja vieneet opiskelijajohtajia keskitysleireille sen seurauksena, kun lokakuun 28, 1939 pidetyssä saksalaisvastaisessa mielenosoituksessa Gestapo ampui lääketieteen opiskelijan **Jan Opletalin**. Tshekkiläiset provinssit oli tuolloin alistettu suoraan Kolmannelle valtakunnalle Böömin ja Määrin Protektoraattina. Slovakia oli siihen aikaan muodollisesti itsenäinen fasistinen diktatuuri, joka sekin oli käytännössä täysin Natsi-Saksan vasalli. Leireille vietiin joukoittain opiskelijoita ja muita kansallismielisiä tšekkejä, jopa äärioikeistolaisia tšekkiläisnationalisteja. Opletal kuoli ja hänen hautajaisistaan muodostui uusi näyttävä saksalaisvas-

Lehtemme vakinainen päätoimittaja tervehtii lipulla samettivallankumouksen muistoa 20 vuotta myöhemmin.

tainen mielenosoitus. Saksalaiset antoivat lopullisen iskunsa siis marraskuun 17. päivänä, 1939.

Kun Saksa oli murskattu kuusi vuotta myöhemmin, päivää ryhdyttiin varsinkin poliittisessa Itä-Euroopassa viettämään kansainvälisenä opiskelijain päivänä. Tulevien tapahtumien valossa oli ironista, että puoluejohtaja **Miloš Jakeš** oli muutamaa päivää aikaisemmin vastaanottanut itäeurooppalaisen opiskelijaliiton IUS:n kunniamerkin. Jan Opletalin muistoksi järjestettiin nytkin viranomaisten luvalla näytävä opiskelijain kulkue Prahassa, joka kokoontui marssille Kaarlen yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan campukselle ja lähti sieltä keskikaupungille. Mukana oli myös kommunistijohtoisien nuorisoliiton, SSM:n (*Svaz socialistických mládeže*) edustajia.

Edellisenä päivänä, 16.11. Bratislavassa oli jo järjestetty rauhanomainen opiskelijamielenosoitus. Kun myös Prahan opiskelijain aseeton kulkue laajeni poliittisia muutoksia vaativaksi mielenosoitukseksi, ei ole mahdotonta, ettei Prahan ja Bratislavan opiskelijoiden välillä olisi sovittu ainakin jonkinlaisesta toiminnan koordinoinnista. Mutta Prahan mielenosoituksesta tuli tunnetumpi ja seurauksiltaan kauaskantoisempi.

Prahan kulkue 17.11.1989 joutui kuitenkin yhdellä Prahan keskeisimmistä väylistä *Národní třídalla* poliisin saartamaksi. Aseeton mielenosoitus hajotettiin väkivaltaisesti. Vähintään 167 mielenosoittajaa loukkaantui. Kukaan ei ilmeisesti sittenkään kuollut, vaikka huhut sellaisesta levisivätkin äkkiä. Joka tapauksessa poliisin käyttämä brutaali väkivalta synnytti niin laajat vastareaktiot, että se osoittautui kommunistien yksinvalloille, monokratialle, kohtalokkaaksi.

Tänäkään päivänä ei tiedetä, kuka antoi poliisille hyökkäyskäskyn. Alkuvuosina jotkut arvelivat, että poliisiväkivalta olisi ollut Neuvostoliiton turvallisuuspoliisin KGB:n provokaatio Tšekkoslovakian vanhoillisen kommunistijohdon poistamiseksi vallasta ja heidän korvaamiseen vuoden 1968 miehillä, kuten Gorbatšovin opiskeluaikaisella kämppäkaverilla **Zdeněk Mlynářilla**. Luultavasti mitään tällaista salaliittoa ei kuitenkaan ollut. Mutta väkivallan käyttämisestä annettuihin määräyksiin syyllistyneitä ei ole kyetty osoittamaan jo pian tapauksen jälkeen käynnistetyistä tutkimuksista huolimatta. Prahan puoluejohtaja **Miroslav Štěpan** ainakin väitti olleensa onnellisen tietämätön tapahtumista. Mutta oireellista oli, että myös SSM sanoutui irti väkivallasta.

Joka tapauksessa poliisien hyökkäys ”mustana perjantaina” 17.11.1989 aseettomia opiskelijoita vastaan käynnisti vallankumousprosessin. Pääkaupungin opiskelijat ja teatteriväki menivät lakkoon. Ensimmäistä kertaa pitkään aikaan myös muut väestöryhmät yhtyivät opiskelijain ja kulttuuriväen protesteihin. *Václavské náměstí* alkoi täyttyä päivittäin mielenosoittajista, kuten runsaat 21 vuotta aikaisemmin. Lakot laajenivat myös muihin kaupunkeihin. Marraskuun 27:ksi julistettiin kahden tunnin valtakunnallinen yleislakko. Väestö ei enää pelännyt, sillä puoluejohdon ote kirposi niin turvallisuuspoliisista (StB, *Státní bezpečnost*), armeijasta (ČSLA, *Československá lidová armáda*) kuin Kansan miliisistäkin (LM, *Lidová milice*).

Varsinainen kumous alkaa

Erilaiset poliittiset voimat ja dissidenttijärjestöt synnyttivät sekä Tšekin provinseissa että Slovakiassa toisistaan riippumatta mittavat kansalaisorganisaatiot toiminnan koordinoimiseksi vanhan vallan kukistamiseksi. Tšekkien provinseissa perustettiin 19.11. liikkeen kattojärjestöksi *Kansalaisfoorumi*, OF (*Občanské fórum*) ja Slovakiassa päivää myöhemmin *Yleisö väkivaltaa vastaan*, VPN (*Verejnost proti násiliu*). OF ja VPN sopivat yhteistoiminnasta. Ne onnistuivat kumpikin levittämään organisaationsa OF Tšekkiin ja VPN Slovakiaan. OF vaati kommunistisen huippujohdon eroamista heti ja tutkimusten käynnistämistä poliisien väkivallasta opiskelijoita vastaan. Miloš Jakešin johtama puoluekoneisto ei enää ollut tilanteen tasalla, vaan valta ja vastuu kaatuivat liittohallituksen kommunistiselle pääministerille Ladislav Adamecille, jolla ei varmasti ollut osuutta ”mustan perjantain” tapahtumiin. Adamecilla oli kuitenkin muuta puoluejohtoa realistisempi käsitys yhteiskunnan muutostarpeista ja hän oli valmis neuvottelemaan opposition kanssa.

Sinänsä kummastakaan kansalaisliikkeestä, sen enempiä OF:stä kuin VPN:stä ei ollut pysyviksi puolueiksi. Ne olivat löyhiä ja heterogeenisiä organisaatioita, joita piti koossa kommunistisen hallituksen vastaisuus. Siitä huolimatta ne kykenivät johtamaan Tšekkoslovakian kesällä 1990 ensimmäisiin vapaisiin parlamenttivaaleihin sitten vuoden 1946 tai jopa 1935 tulkinnasta riippuen ja pian sen jälkeen vielä saman vuoden aikana paikallisvaaleihin, kun kommunistien aikoinaan 1944–45 Neuvostoliiton ”sovjet”-järjestelmästä soveltuvien osin kopioitu hierarkkinen *Národní výbor* (Kansalliskomitea)-

järjestelmä purettiin länsimaista paikallishallintoa vastaavaksi. Vasta alkuvuodesta 1991 OF ja VPN alkoivat jakautua konventionaaliseksi poliittiseksi puolueiksi, joskin varsinkin Slovakiassa puoluejärjestelmän vakiintuminen on kestänyt pitkään.

Itsensä eristyksiin ajanut KSČ-johto menetti loputkin arvovallastaan. Se ei norsunluutornistaan huomannut, kuinka tornin perustukset alkoivat jo murtua. Kansalaisliikkeet laajenivat ja vahvistuivat sitä mukaan kuin puoluejohto menetti tukijoi-
taan. Jakešin oli pakko erota puoluejohtajan tehtävistä jo marraskuun 25:nä. Hänen seuraajansa pääsihteerinä **Karel Urbanek** yritti uudistuksia lupaamalla ja aikaisempia johtajia suurempaa joustavuutta osoittamalla pelastaa mitä oli pelastettavissa. Valitettavasti Urbanek oli henkilönä lähes yhtä kömmähtelevä kuin hänen edeltäjänsä Jakeš, jonka puheista tehtiin pilkkalevytyksiä jo vuonna 1988. Urbanekilla ei ollut mitään mahdollisuuksia onnistua. KSČ oli auttamatta myöhässä, vaikka se sanoutuikin irti vanhojen ”normalisoijien” Husákin, Jakešin, Indran, Bil’ákin ja muiden tekemisistä. Lopulta myös Kansanmiliisi, LM, joka oli toiminut kommunistijohdon eräänlaisena tuhatlukuiseen proletaarisena pretoriaanikaartina helmikuusta 1948 lähtien, sanoutui irti lojaliteetistaan KSČ:n johdolle. Kaiken lisäksi myös kaivostyöläiset, jotka olivat yhdenlaista kommunistisen järjestelmän palkansaajaeliittiä ja toimialansa takia avainasemassa, siirtyivät kannattamaan opposition vaatimia kansalaisvapauksia. Kaivostyöläisten siirtymisellä oli tietysti vaikutuksensa koko puoluevaltiolliseen Val-lankumoukselliseen ammattiyhdistysliikkeeseen, ROH:iin. Alettiin vaatia aitojen ammattiyhdistysten perustamista. ROH koki perusteellisen muutoksen ja se lakkautettiin. Maaliskuun 2 – 3. päivinä, 1990 kokoontuivat ROH:n seuraajaorganisaatiot perustamaan Tšekien ja Slovakkien ammattiliittojen konfедераation (*Česká a slovenská konfederace odborových svazů*). Myös toinen keskusliitto Taiteen ja Kulttuurin liitto perustettiin samaan aikaan. Uudet keskusorganisaatiot olivat jo konventionaalisia etujärjestöjä suunnilleen länsimaaisessa mielessä, eivätkä enää KSČ:n kädenjatkeita, kuten ROH oli ollut perustamisestaan lähtien (toukokuussa 1946) muiden neuvostoblokin ammatillisten järjestöjen tapaan. Yksi toisensa jälkeen kommunistijohtoiset institutionaaliset linnoitukset alkoivat siis sortua tai siirtyivät vastustajien puolelle. Armeijakaan ei suostunut enää tukemaan kommunisteja. Jotkut kommunistijohtajat tosin suunnittelivat vastakaappausta armeijan ja LM:n avulla, mutta eivät

saaneet kannatusta. Kommunisteilla ei marraskuun 1989 lopulla ollut oikeastaan enää jäljellä muita kuin StB, joka turhaan yritti lietsoa hajaannusta ylivoimaisen opposition keskuudessa, eikä sekään enää kovin montaa viikkoa.

Letnan kentälle Prahaan, missä muinoin oli seis-syt Euroopan suurin Stalinin patsas, jossa generalissimus näytti tietä massoille, ja jossa perinteisesti oli pidetty viralliset vappumielenosoitukset, järjestettiin kansalaiskokous. Kokouksessa oli paikalla 700 000 ihmistä eli lähes 70 prosenttia Prahan väestöstä. Puhujina esiintyivät kirjailija Václav Havel, joka oli selvästi menossa kohti toisenlais-ta linnaa, Ružynen vankilasta vapauduttuaan aika-naan tasavallan presidentiksi ja Hradčanyin linnan isännäksi, sekä Prahan kevään johtaja **Alexan-der Dubček**, joka hänetkin oli ollut pakko vapaut-taa poliisin valvonnasta. Heidän rinnalleen asettui myös pääministeri Ladislav Adamec. Kansalaisko-kous tuki opiskelijain vaatimuksia demokratian ja kansalaisoikeuksien palauttamiseksi. Kaksitunti-nen yleislakko marraskuun 27:nä osoitti onnistu-misellaan selvästi, että kommunistijohto oli menet-tänyt myös työläisten tuen. Sen lisäksi ja samana päivänä Tšekkoslovakian vanhin yhtäjaksoisesti olemassa ollut puolue, sosialidemokraattinen puo-lue, ČSSD, joka oli enemmän tai vähemmän pakol-la sulautettu KSČ:hen kesäkuussa 1948, perustet-tiin uudelleen itsenäisenä järjestönä. Sitä oli yritetty perustaa uudelleen jo vuonna 1968, mutta tuolloin KSČ:n ja Kansallisen Rintaman, NF:n reformikom-munistinen johto pyysi kauniisti perustajia lykkää-mään aikeensa hiukan turvallisempaan ajankoh-taan. Sellaista ajankohtaa ei tuolloin koskaan tullut, kun tuli Varsovan liiton armeija.

Marraskuun 29. päivänä 1989 liittoparlamentin molemmat kamarit kokoontuivat 16. istuntoonsa. Liit-toparlamentti päätti poistaa Tšekkoslovakian sosialis-tisen tasavallan perustuslain 4, 6, ja 16 artiklan. Siinä kumottiin kertaheitolla kommunistien johtava asema yhteiskunnassa ja Kansallisessa Rintamassa sekä marxismi-leninismen asema virallisena valtioideologiana. Lisäksi poistettiin vaatimus kasvatuksesta marxilais-leniniläisessä hengessä. Näin Tšekkoslovakia lakka-si jo tuolloin olemasta neuvostotyyppinen kommunistinen monokratia, vaikka valtion nimi muutettiinkin vasta seuraavan vuoden puolella. Sen merkiksi vanha ”normalisoija” **Alois Indra** saatiin eroamaan liittopar-lamentin puhemiehen tehtävistä. Jo seuraava päivänä eli marraskuun viimeisenä yliopistot ja korkeakoulut lopettivat marxismi-leninismen siihen saakka pakolli-sen opetuksen.

Kansalaisfoorumin vaatimukset

Samaan aikaan OF julkisti seitsemän kohdan vaatimuslistansa:

- demokraattinen valtio ihmis- ja kansalais-oikeuksien julistuksen hengessä,
- pluralistinen poliittinen järjestelmä eli monipuoluejärjestelmä,
- itsenäinen ulkopoliittikka, joka turvaisi Tšekkoslovakian integroitumisen Eurooppaan,
- yhtäläiset oikeudet eri omistusmuodoille,
- sosiaalinen oikeudenmukaisuus,
- kunnollisen elinympäristön arvostus,
- kulttuurin ja koululaitoksen demokratisointi.

Ympäristökysymykset näyttelivät tärkeää osaa samettivallankumouksessa ja sen jälkeen. Koululaitoksen ja kulttuurin demokratisointi olisi muuten voinut muistuttaa sodan jälkeisen Kansallisen Rintaman vaatimuksia, mutta nyt sillä tarkoitettiin niiden puhdistamista kommunistien ylivallasta, kun tuolloin 43 vuotta aikaisemmin haluttiin päästä eroon natseista ja muista oikeistolaisista.

Kommunistien ajan peluu

Kommunistit yrittivät silti vielä pelata aikaa. Samana päivänä, kun kommunistit joutuivat parlamentissa luopumaan johtavasta asemastaan, StB toimitti kaikkiin piirihallintonsa yksiköihin ohjeet, joiden tarkoituksena oli tiivistää vastavakoilua ja laajentaa agenttiverkostoa, hajottaa oppositio kylvämällä eripuraa ja vääristelyä informaatiota sekä varmistaa StB:n asemat valtionhallinnossa, tärkeimmissä yrityksissä ja tuotantolaitoksissa. Erityisesti tiedotusvälineet piti pitää StB:n käsissä, jotta tilanne olisi jälleen saatu kommunistien hallintaan. StB yritti siis erilaisin salajuonin korvata kommunistien valtamonopolin menetyksen. Tässä se ei kuitenkaan enää onnistunut. Päinvastoin, StB siirrettiin KSČ:n valvonnasta Čalfan hallituksen alaiseksi joulun alla 1989. Sitten liittohallituksen sisäministeriön määräyksestä Turvallisuuspoliisi (*Státní bezpečnost*, StB) lakkautettiin helmikuun 1. 1990.

StB oli ollut kuin valtio valtiossa. Oli mahdollista tietää, ketkä kaikki olivat toimineet sen laskuun oman toimensa ohella. **Jiří Rumlin** johtaman komitean mukaan StB:n vasikoita oli kymmeniä tuhansia – yksistään liittovaltioiden ministeriöissä lukuun ottamatta sisä- ja puolustusministeriöitä, joissa StB:n agentteja oli varmaan kaikkein eniten, StB:n agentteja oli 1745. StB oli ulottanut lonke-

ronsa aina parlamentteihin, tasavallan presidentin virastoon sekä pääministerien ja varapääministereiden avustajakuntaan saakka. Kun marraskuun opiskelijamielenosoituksen jälkeen perustettiin tutkijaelimiä selvittämään, mitä ”mustana perjantaina”, 17.11. oli oikein tapahtunut, tutkijoiden joukossa oli StB:n salaisia agentteja.

Joulukuun 1989 alussa Adamec uudisti hallitustaan siten siihen tuli kahdeksan uutta ministriä. Kuitenkin 21 ministeristä 16 oli kommunisteja, yksi kansanpuolueesta ja sosialisteista ja loput kolme puolueettomia. OF ja VPN eivät kuitenkaan hyväksyneet hallitusta, vaikka se julistikin Varsovan liiton hyökkäyksen elokuussa 1968 loukkaukseksi suvereenia valtiota kohtaan ja ehdotti neuvostohallitukselle, että se aloittaisi neuvostojoukkojen vetäytymisen maasta. Tähän Varsovan liiton kokous Moskovassa vastasi välittömästi ja myönteisesti: maan miehitys vuonna 1968 arviointiin ”sekaantumiseksi suvereenin Tšekkoslovakian sisäisiin asioihin”.

Adamecin hallitus kuitenkin kaatui uuden yleislakkouhan edessä jo 7.12.1989. Kolme päivää myöhemmin Marian Čalfa (slovakki) muodosti uuden liittohallituksen, jossa kommunistit olivat ensimmäisen kerran 41 vuoteen vähemmistönä. Hallituksessa oli vain 10 kommunistia, joista vieläpä kolme - pääministeri itse mukaan lukien - erosi tammikuuhun 1990 mennessä KSČ:sta. Kaikkiaan seitsemän ministeriä oli puolueettomia, eli OF:n ja VPN:n edustajia, loppuista kaksi oli kansanpuolueen ja kaksi sosialistipuolueen edustajia. Hallitusta kutsuttiin ”kansallisen yhteisymmärryksen hallitukseksi”. Oli merkittävää, että hallituksen yhdeksi varapääministeriksi nimitettiin Slovakian kristillisen opposition ja VPN:n huomattava edustaja **Jan Čarnogurský**. Myös Gustáv Husák erosi tasavallan presidentin virasta 10.12.1989 nimitettyään uuden hallituksen ja julistettuaan kahta päivää aiemmin armahduksen kaikille poliittisille vangeille.

On selvää, että myös Tšekin ja Slovakian osavaltioiden hallitusten koostumus vaihtui. Joulukuun 12.1989 Slovakia sai uuden hallituksen. Vaikka pääministeri olikin vielä kommunisti, hallituksessa oli yhdeksän puolueetonta ja vain kuusi kommunistia. VPN ei tuohon aikaan vielä halunnut tulla suoraan mukaan poliittiseen päätöksen tekoon. Vain yksi sen edustajista oli hallituksessa, tosin sitten varapääministerinä. Tšekien puolella tilanne oli toinen, joskin pääpaino oli liittohallituksessa ja Tšekin oman osatasavallan hallintoelimiä pidettiin toisarvoisina. Niinpä kommunisti František Pitra jatkoi pääministerinä aina helmikuun 6, 1990, jolloin hä-

nen tilalleen tuli OF:n oikeistoa edustava Petr Pithart. Tosin sekä Slovakian kommunistinen pääministeri että parlamentin (*Slovenská národná rada*, SNR) loikkasivat jo alkuvuodesta 1990 KSČ:stä VPN:un. Sitten Slovakia sai VPN:n ja kristillisdemokraattien muodostaman hallituksen, jonka johtoon tuli tuleva voimamies Vladimír Mečiar. Hän tuli sittemmin tunnetuksi itsevaltaisuudestaan Slovakian pääministerinä ennen kukistumistaan vaaleissa syyskuussa 1998.

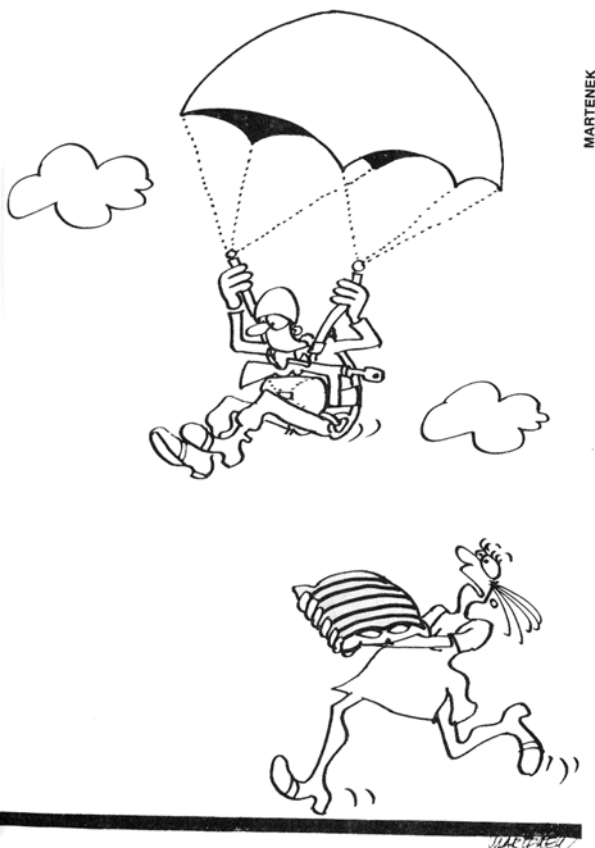
Uudet voimat valtaan

Ensimmäinen oikeistopuolue perustettiin 17.12.1989, nimittäin Kansalaisten demokraattinen allianssi, ODA (*Občanská demokratická aliance*). Se julistautui länsieurooppalaisen konservatismiin kannattajaksi, mutta toimi OF:n puitteissa vielä alkuvuoteen 1991 saakka. Toinenkin oikeistopuolue ”Republikaanit” syntyi Tapaninpäivänä. Republikaaneista tuli aikanaan Tšekin äärioikeistolainen puolue, joka tosin nykyisin on jo pudonnut parlamentista. Kommunistisen puolueen ylimääräisessä

kokouksessa 21.12.1989 puheenjohtajaksi valittiin Adamec – mm. Jakeš ja Prahan puoluejohtaja Miroslav Štěpán oli jo erotettu puolueesta 7.12. pesäeron tekemiseksi menneeseen. Samoin lakkautettiin 21.12.1989 Kansan miliisi, LM, kommunistien ”proletaarinen pretoriaanikaarti”. Tosin sen aseistusta oli jo alettu siirtää armeijan varastoihin jouluun alussa. Pretoriaanikaartihan oli aikoinaan Rooman keisareiden huomattavan poliittisen vaikutusvallan omannut henkivartiokaarti, joka tarjosi työtä myös valtakunnan ulkopuolisille ns. barbaareille. Vierastyövoiman käyttö sittemmin ennakoi kansainvaelluksia ja Rooman valtakunnan sortumista. Ei siis mitään uutta auringon alla.

Tšekkoslovakian sisäministeriö kielsi 20.12. poliittisten puolueiden toiminnan työpaikoilla. Tämä oli suoraan suunnattu KSČ:n vaikutusvallan eliminoimiseksi, koska tähän asti työpaikoilla eivät voineet esiintyä muut kuin kommunistit tai heidän apupuolueensa Kansallisessa Rintamassa. Samaan aikaan tehtiin myös ensimmäinen huomattava nimenmuutos. Bat’an kenkätehtaista tunnettu kaupunki Etelä-Määrissä sai takaisin entisen nimensä Zlín ja Gottwaldov poistui kartoista. Klement Gottwald, joka aikoinaan oli johtanut kommunistien vallanottoa Tšekkoslovakiassa, oli kaatuneen kommunistihallinnon julistuksissa sekä kotimaisen Leninin että Stalinin asemassa, joskaan Stalinin virheitä ei liitetty Gottwaldiin ennen kommunistivallan kaatumista. Sitten lähes kaikki kommunisteille nimetyt paikkakunnat, instituutiot, kadut tai tiet saivat uudet nimet. Vain anti-fasisisessä vastarintaliikkeessä kunnostautuneet ja ennen totalitaarisen järjestelmän pystyttämistä kaatuneet saivat pitää kunniakseen nimettyjä paikkoja, koska heidät voitiin tunnustaa tšekkiläisiksi tai slovakialaisiksi patrioteiksi. Samoin aikoihin tšekkiläisen opposition tärkein lehti, nykyisin lähinnä oikeistolaisen mahtipuolueen ODS:n julkaisu, ”*Lidové noviny*” (Kansan Uutiset) alkoi ilmestyä julkisesti.

Jouluaaton aattona Tšekkoslovakian uusi ulkoministeri **Jiří Dienstbier** ja Saksan Liittotasavallan ulkoministeri **Hans-Dietrich Genscher**, kumpikin liberaaleja, leikkasivat rautasaksilla poikki maidensa rajalla olleen piikkilanka-aidan eräällä pienellä raja-asemalla. ”Rautaesirippu” oli siten täälläkin murrettu. Jiří Dienstbier oli useiden aktiivisten dissidenttien tapaan tuomittu ”ruumiilliseen työhön”, jota ”proletaarivaltio” käytti tavanomaisena ranskaisumuotona totalitaarisen järjestelmän viimeisissä vaiheissa. Hänet nimitettiin suoraan näistä tehtävistä uudeksi ulkoministeriksi Člavan hallitukseen,

Piirtäjä Milosnav Martenek; 100 x vojně
julk. Naše Vojsko, Mlada Fronta, Lidové
nakladatelství SMENA, Praha 1989

eikä hän unohtanut ilmoittaa irtisanoutumisestaan edellisestä työpaikasta.

Joulun jälkeen 28.12.1989 Tšekkoslovakian liittoparlamentti valitsi uudeksi puhemieheksen Alexander Dubčekin, Prahan kevään symbolin, joka tuolloin oli KSČ:n ensimmäinen slovakkijohtaja. Luultavasti hän oli jo silloin, mutta nyt varmasti totalitarismin tiukka vastustaja. Dubček oli ollut 20 vuotta ”poistumiskiellossa” poliisin tarkan silmälläpidon alaisena. Hän liittyi sittemmin sosialidemokraattiseen puolueeseen. Samalla parlamentin koostumusta muutettiin, kun eräät kommunistit saivat tehdä tilaa OF:n ja VPN:n edustajille. Vuoto kommunisteista näihin kansalaisliikkeisiin oli muutenkin voimakasta. Kaiken kaikkiaan julkinen painostus oli niin ankaraa, että useat kommunisteina vielä pysyneetkin toimihenkilöt tekivät tilaa oppositiosta johtoon nousseiden kansalaisliikkeiden edustajille. Varsinainen parlamentin remontti vielä ennen vaaleja siirtyi tammikuun viimeiselle, 1990. Tuolloin liittoparlamentin jäsenyydestä luopui vapaaehtoisesti 102 edustajaa, mutta peräti 35 edustajaa erotettiin sen lisäksi. Vapautuneille paikoille valittiin 120 uutta edustaa, joista vain kahdeksan kannatti kommunisteja. Mutta vasta helmikuun 7, 1990 lakkautettiin Kansallinen Rintaman toiminta. Sen perustuslailliset valtaoikeudet siirrettiin syntyneiden tai jälleen syntyneiden poliittisten puolueiden edustajille ja liittotasavallan yhteiskunnallisille organisaatioille. Lakikokoelmasta maininnat Kansallisesta Rintamasta poistuivat kuitenkin vasta kesäkuun 1990 vaaleissa valitun liittoparlamentin aikana syyskuussa 1990. Vanhojen rakenteiden muodollinen purkaminen vei aikansa.

Joulukuun 29. päivänä 1989 liittoparlamentti valitsi kirjailija Václav Havelin Tšekkoslovakian tasavallan yhdeksänneksi presidentiksi. Havel oli nyt kulkenut koko matkan ”linnasta linnaan”. Vastaehdokkaita ei ollut. Valintaa juhlistettiin maan pääkirkon Pyhän Vituksen katedraalissa pidetyllä kuuluisimmalla katolisella ylistysmessulla ”Te Deum laudamus”. Tilaisuutta johti kardinaali, arkkiepiispa **František Tomašek**.

Poliittisen Itä-Euroopan loppu

Tšekkoslovakian samettivallankumous ei oikeastaan ollut sen samettisempi kuin Puolan tai Unkarinkaan, jos ajattelempa järjestelmän muutokseen johtanutta prosessia Neuvostoliiton uudistuspolitiikan vuosina. Ei Puolassa tai Unkarissa sen enem-

pää väkivaltaa käytetty. Kaikkein nopein ja draamaattisin kumous tapahtui vuoden 1989 lopussa Romaniassa, jossa hallitsijapari Ceausescu tapettiin erinäisten yhteenottojen jälkeen. Tšekit ja slovakit toteuttivat ratkaisevat muutokset vain nopeammin kuin puolalaiset tai unkarilaiset.

Tšekit ennen kaikkea mutta myös slovakit ovat tottuneita varovaisuuteen. Puola ja Unkari olivat heille koekenttiä. Historia on opettanut tšekeille ja slovakeille, ettei romanttisesta urheudesta seuraa mitään hyvää, jolleivät olosuhteet ole otolliset eikä takana riittävästi voimaa. Vuoden 1968 miehitys toi muassaan kyynisyyden ja apatian. Verrattuna Itä-Saksan kapinaan kesäkuussa 1953 ja Unkarin kansannousuun 1956, Tšekkoslovakiaan tuli elokuussa myös pienempien naapureiden joukkoja, joskin ne hyvin pian vedettiin sieltä pois. Puolaan Neuvostoliitto ei ole mennyt väliin, ei vuosina 1956, 1969–70, 1976, eikä 1980–81. Mutta Tšekkoslovakiaan se saattoi mennä, koska kansa on pienempi, eikä niin valmista romanttisiin sankarillisiin uhrauksiin kuin puolalaiset. Varsinkin tšekit ovat aina pitäneet parempana odottaa ja katsoa. Kun kommunistit alkoivat kaatua naapurimaissa myös tšekit ja slovakit päättivät vähitellen kokeilla onneaan, vaikka vielä marraskuun 1989 alussa näytti siltä, että Tšekkoslovakia olisi jäämässä joksikin ajaksi totalistiseksi saarekkeeksi.

Ivan Sviták oli oikeassa: vain hölmö olisi pitänyt Tšekkoslovakiassa marraskuussa 1989 alkanutta kumousta erillisenä tapahtumana ilman yhteyksiä suurvaltasuhteisiin. Neuvostoliitto oli suhteessa Yhdysvaltoihin heikkenemässä. Sillä ei ollut enää varaa satelliitteihin, joiden hallitukset olivat menettäneet aidon legitimeettinsä jo ajat sitten. Gorbatšov avasi ”Pandoran lippaan”, jolloin, kuten tässä kreikkalaisessa tarussa tapahtui, kaikki vaivat ja ongelmat, jotka oli pakolla puristettu lippaaseen, karkasivat. Ilmi tulleet ongelmat osoittautuivat hallitsemattomiksi ja johtivat aikanaan Neuvostoliiton hajoamiseen, mitä Gorbatšov ei suinkaan tarkoittanut.

Heikki Larmola

SULKEKAA OVI, ETTEI KOKO MAAILMA TUNGEKSI TÄNNE!

*Lähde: piirtäjä Vladimír Renčín
Radko Pytlík: Český kreslený humor xx. století
julk. Odeon; Praha 1988*

Tšekin kielen opiskelu innostaa ja tuottaa tulosta

Suomalaisten kiinnostus tšekin kielen opiskelua kohtaan on edelleen korkealla. Lamasta huolimatta istuu eri tahojen Helsingissä järjestämällä kursseilla tänäkin syksynä yli kaksikymmentä innokasta opiskelijaa. Syyt opiskeluun vaihtelevat, mutta kuluneella vuosikymmenellä niissä on tapahtunut selkeä muutos. Kun vielä vuosikymmenen alussa useimpia opiskelijoita inspiroi pitkäaikainen matkailun tai henkilökohtaisten ystävyyssuhteiden aikaansaama kiinnostus maata kohtaan, opiskelee nyt suurin osa kieltä perhesuhteisiin tai työelämään liittyvistä syistä. Tulevat tai olevat seka-avioliitot ovat ylivoimaisesti yleisin syy kielen opiskeluun, mutta yhä useampi tulee kursseille myös Tšekkiin suuntautuneen työkomennuksen jälkeen tai lähestyvän työharjoittelun vuoksi. Myös opiskelijavaihtoon lähtijöitä istuu kielikursseilla säännöllisesti.

Euroopassa tapahtuneet yhteiskunnalliset muutokset siis näkyvät kielen opiskelussakin. Viiden vuoden EU-jäsenyyden jälkeen Tšekkiä ei enää koeta eksoottiseksi matkailumaaksi, jossa halutaan lähinnä oppia tilaaman olutta tai seurustelemaan tuttavien kanssa. Sen sijaan Tšekki nähdään tasaveroisena eurooppalaisena sivistysvaltiona, johon halutaan lähteä hankkimaan kansainvälistä kokemusta siinä missä Britanniaan tai Ranskaankin. Tämä tuo luonnollisesti haasteita myös kielikurssien ohjelmaan. Peruskurssillakaan ei välttämättä enää riitä pelkkä ravintola-asioinnin opettelu ja jatkokursseilla opiskelijat haluavat tehdä ylimääräisinä kotitehtävinä vaikkapa ansioluetteloita, työnhakukirjeitä tai ammatti-terminologiaan liittyviä sanastoja.

Koska opiskelijoiden tarpeet ovat muuttuneet yksilöllisiksi, on myös kielikurssien ohjelma pienillä, muuttaman hengen kursseilla räätälöitävä mahdollisimman hyvin kunkin yksilöllisiä tarpeita vastaavaksi. Joten vaikka kursseilla toki seurataan yhteistä opetussuunnitelmaa, pyritään varsinkin jatkokursseilla opetussuunnitelman sallimissa rajoissa aina antamaan jokaiselle opiskelijalle kunkin henkilökohtaista tasoa ja tarpeita vastaavia haasteita. Niinpä siinä missä yksi opiskelija hioo kieliopin koukeroita moitteettomiksi, saattaa naapuri jättää ne väliin ja kirjoittaa sen sijaan omaan opiskelualaansa liittyviä esseitä.

Kielikurssien uudet haasteet yksilöllisine opiskeluohjelmineen ovat tuoneet mukanaan iloisia yllätyksiä myös opettajanpöydän toiselle puolelle. Opiskelijat ovat selvästi aiempaa innostuneempia ja sitoutuneempia. Ennestäänkin vähäiset kurssien keskeytykset ovat lop-

puneet lähes kokonaan ja kurssit halutaan mahdollisesta ajan puutteesta huolimatta suorittaa loppuun vaikkapa etäopintoina. Rästiin jääneitä tehtäviä palautellaan kurssien päätyttyäkin ja tulevia lukukausia suunnitellaan hyvissä ajoin etukäteen pyrkimyksenä järjestää muut menot kielikurssien mukaan. Saattoipa viime keväänä kurssin menestyksekkäästi päätökseen myös tuore äiti, jolta väliin jäi vain muutama oppitunti synnytyksen molemmin puolin.

Tästä kaikesta voi myös päätellä, että opiskelijat viihtyvät kursseilla. Tärkeä osa onnistuneita ja motivoivia opintoja onkin keskinäinen verkostoituminen, joka tuo kurssilaisille uusia ystävyyssuhteita ja työelämässä tarvittavia kontakteja. Myös tätä puolta pyritään tukemaan jo kurssien opetusohjelmassa, johon sisältyy paljon yhteistä ohjelmaa eri kurssienkin kesken. Yhdessä vieteään elokuvailtoja ja kurssien päättäjäisiä, joissa on mukana myös Suomessa asuvia tšেকেjä normaaleja puhetilanteita harjoituttamassa sekä molemminpuolisten kieliopiintojen ja vastavuoroisen kulttuurivaihdon merkeissä.

Kaikesta päätellen henkilökohtaisen oppimisen tehokkuutta painottava ja yksilöllisiin tarpeisiin painottunut opetusmenetelmä myös tuottaa tulosta. Kun tänä vuonna on Helsingin opistoissa merkitty opetusohjelmaan kurssilla saavutettava valtakunnallisen mittajärjestelmän mukainen kielitaitotaso, olen ilokseni voinut todeta, että tšekin kielen kursseilla opiskelijat yltyvät muiden kielten tavoitetasoja selvästi korkeampiin tuloksiin. Kun vielä opiskelijat itse kertovat kykenevänsä vuodenkin opintojen jälkeen oikeasti kommunikoidaan oppiansa perusteella, lienee meillä kaikilla syytä leveään hymyyn.

Toivotammekin kaikki uudet ja oppimishaluiset opiskelijat sydämellisesti tervetulleiksi iloiseen joukkoomme kaikille kurssitasoille!

Sirpa Seppälä

TŠEKin KIELEN OPETUS KEVÄTLUKUKAUDELLA 2010

Suomi-Tšekki-seura ry:

Tšekki I, tiistaisin klo 17.00 – 18.30, yht. 12 x 90 min., 19.1. alkaen

- Aloitamme aakkosista ja käymme syksyn aikana läpi keskeisen kieliopin. Pyrkimyksenä antaa opiskelijalle rakennuspalikat tšekin kieleen sekä eväät vaikkapa itsenäisiin jatko-opintoihin. Soveltuu myös kertaajille.
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta: jäsenet 80,-/muut 90,-
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Edistyneiden jatkokurssi, maanantaisin klo 17.30 – 19.30 + 1 – 2 kurssin alettua erikseen sovittavana lauantaina pidempi ”lauantaikoulu”, yht. 12 x 90 min. 18.1. alkaen

- Jatkoa 2006 - 2007 aloittaneille peruskurssille. Painopiste puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen kehittämisessä vaativamman tason puhe, kirjoitus- ja tekstiharjoitusten avulla.
- Materiaali: opettajan oma materiaali, muu sovitaan yhdessä kurssin alkaessa.
- Hinta: jäsenet 80,-/muut 90,-
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Opetuspaikka: Suomi-Tšekki-seuran toimitilat, Rapakivenkuja 3, 00710 Helsinki (Pihlajamäki)

Ilmoittautumiset ja tiedustelut info@suomi-tsekki-seura.fi tai 050 – 56 22 536

Kalliolan kansalaisopisto:

Tšekki II (HUOM!!! Kalliolan ohjelmassa ”Alkeiden jatko”), torstaisin klo 17.00 – 18.30, yht. 12x90 min., 14.1. alkaen

- Jatkoa syksyllä 2009 alkaneelle peruskurssille. Kertaamme kevään aikana syksyllä opetetut asiat ja syvennämme sanaston ja peruskieliopin taitoja sekä opiskelemme vaativampia kielioppiasioita. Painopiste puheen ja tekstin tuottamisessa sekä ymmärtämisessä
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta: 54,-
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Tšekki IV (HUOM! KALLIOLAN OHJELMASSA TŠEKKI II), torstaisin klo 18.40 – 20.10, yht. 12x90 min., 14.1. alkaen

- Jatkoa syksyllä 2008 aloittaneelle peruskurssille. Painopiste puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen harjoittamisessa.
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta: 54,-

- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Opetuspaikka: Kalliolan kansalaisopisto, Sturenkatu 11, 00510 Helsinki (Alppila)

Ilmoittautumiset ja lisätiedot www.kalliola.fi

KAIKKI KURSSIT ON MAHDOLLISTA SUORITTAA MYÖS ETÄOPINTOINA. ETÄOPINNOISTA TIEDUSTELUT AINOASTAAN info@suomi-tsekki-seura.fi. tai opettajalta 050 56 22 536 / 040 554 91 77!

Kaurismäkeä pian Prahassa

Prahan Dejvican teatteri on ottanut ohjelmistoonsa **Aki Kaurismäen** Mies vailla menneisyyttä -elokuvan pohjalta tehdyn näytelmän, jonka ohjaa **Miroslav Krobota**. Se on samalla ensimmäinen uusi näytelmä, jonka teatteri esittää uutena näytäntökautenaan. Näytelmä saa ensi-iltansa ensi vuoden tammikuussa. ”Minua vetää puoleensa näytelmän rytmin, sävelten ja sanojen sointuvuus”, paljastaa Krobota Dejvican teatterin ensi kauden ohjelmiston esittelytilaisuudessa. Kaurismäen näytelmän pääosassa esiintyy **Táňa Vilhelmová**.

Lokakuussa teatteri vieraili Buenos Airesin kansainvälisillä musiikkijuhlilla ja Latinalaisen Amerikan yhdessä merkittävimmistä elokuvatapahtumassa Festival Internacional de Buenos Aires, jossa esitettiin **Jiří Havelkan** näytelmä Musta aukko. Syksyllä Dejvican teatterissa kävi myös ulkomaisia vieraita. ”Aqualung-teatteri esiintyi kolmesti, Rajaton kitara -festivaalin avajaiskonsertti pidettiin samoin, ja slovakialaisen Košicen Valtionteatteri esitti **Martin McDonaghin** näytelmä Leenanin kaunotar”, kertoi Dejvican teatterinjohtaja **Eva Měřičková**.

Jari Aula

